

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Hovenierstraat (Wervik, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2020F127
Juni 2020

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert, Wouter Van Goidsenhoven

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie.....	11
1.3.1	Methode.....	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie	11
1.3.4	Archeologische indicatoren.....	11
1.3.5	Verstoringshistoriek	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	16
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	16
1.4.1.1	Landschappelijke situering	17
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	20
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie.....	21
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	22
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis	23
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden.....	23
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	34
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	37
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen	41
1.5	Synthese.....	44
2	Bibliografie.....	46

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).	8
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	15
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 9: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).	20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).	21
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	22
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).	24
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).	25
Figuur 15: Begrenzing vicus. (Verbrugghe, A., 2004, p. 26). Het plangebied situeert zich ten noorden van deze contour.	35
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	37
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	38
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	38
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	39
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart, juli 1917 (Bron: Memory Maps 10-28SE1-5A-030717-Wervicq)	39
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart, november 1917 (Bron: Memory Maps 20-28SW&SE-3A-011117).	40

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart, september 1918 (bron: Memory Maps 20-28SE-8A-060918).	40
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	41
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	42
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	42
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	43
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	43

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek..... 7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens. 16

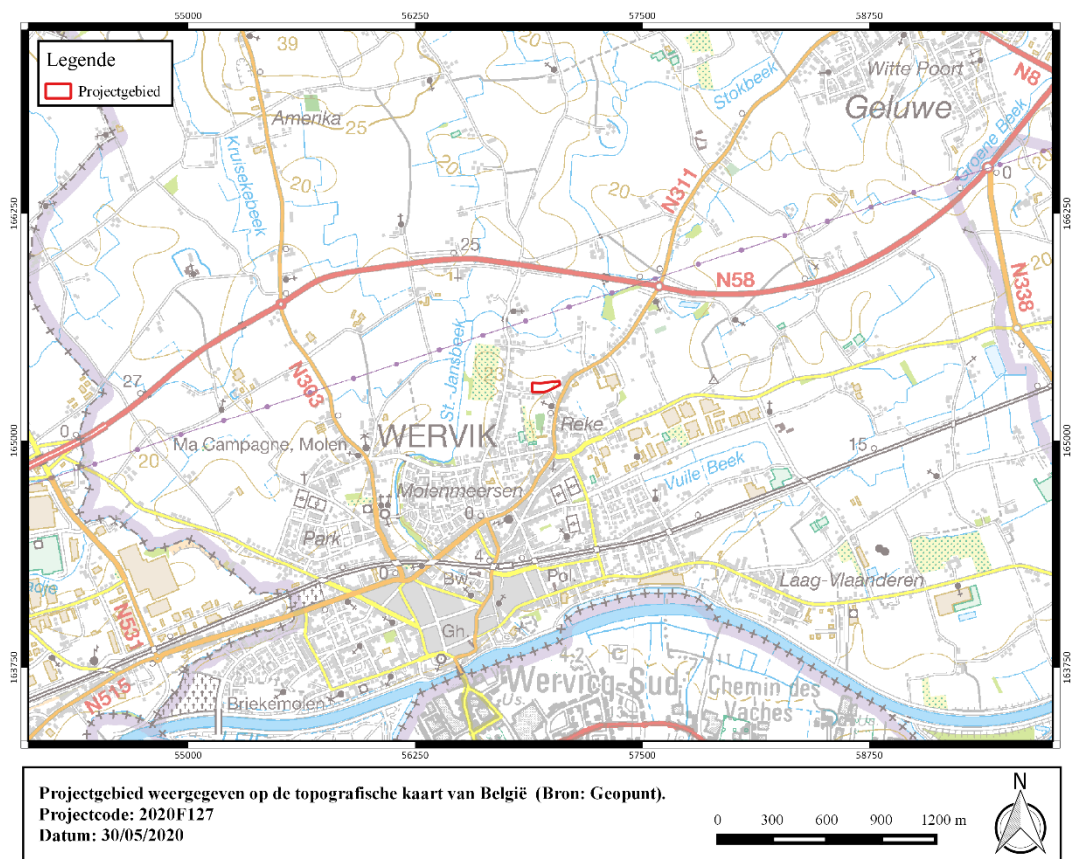
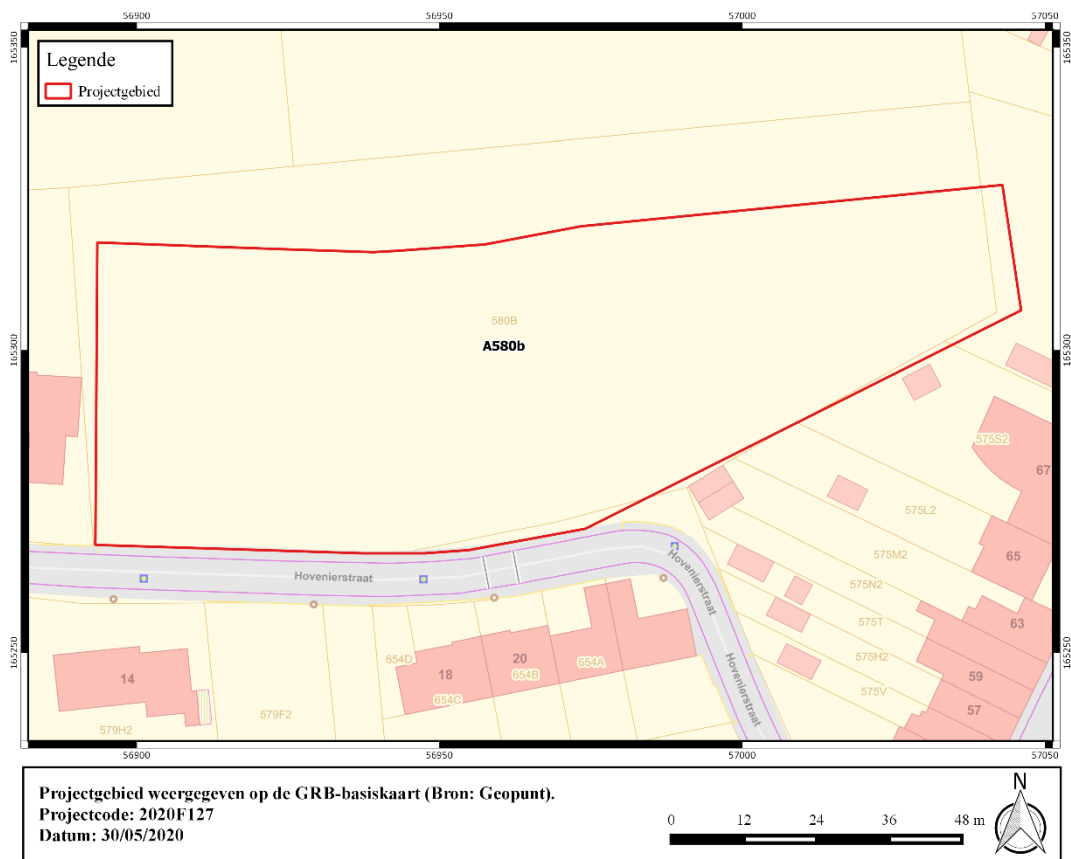
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Wervik
	Deelgemeente	/
	Postcode	8940
	Adres	Hovenierstraat 8940 Wervik
	Toponiem	Hovenierstraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 56890 Y _{min} = 165239 X _{max} = 57050 Y _{max} = 165350
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Wervik, Afdeling 1, Sectie A, nr. 580b Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande verkavelingsvergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 6559 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de verkavelingsvergunning. De opdrachtgever wenst het verkrijgen van de vergunning af te wachten.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Hovenierstraat Wervik werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

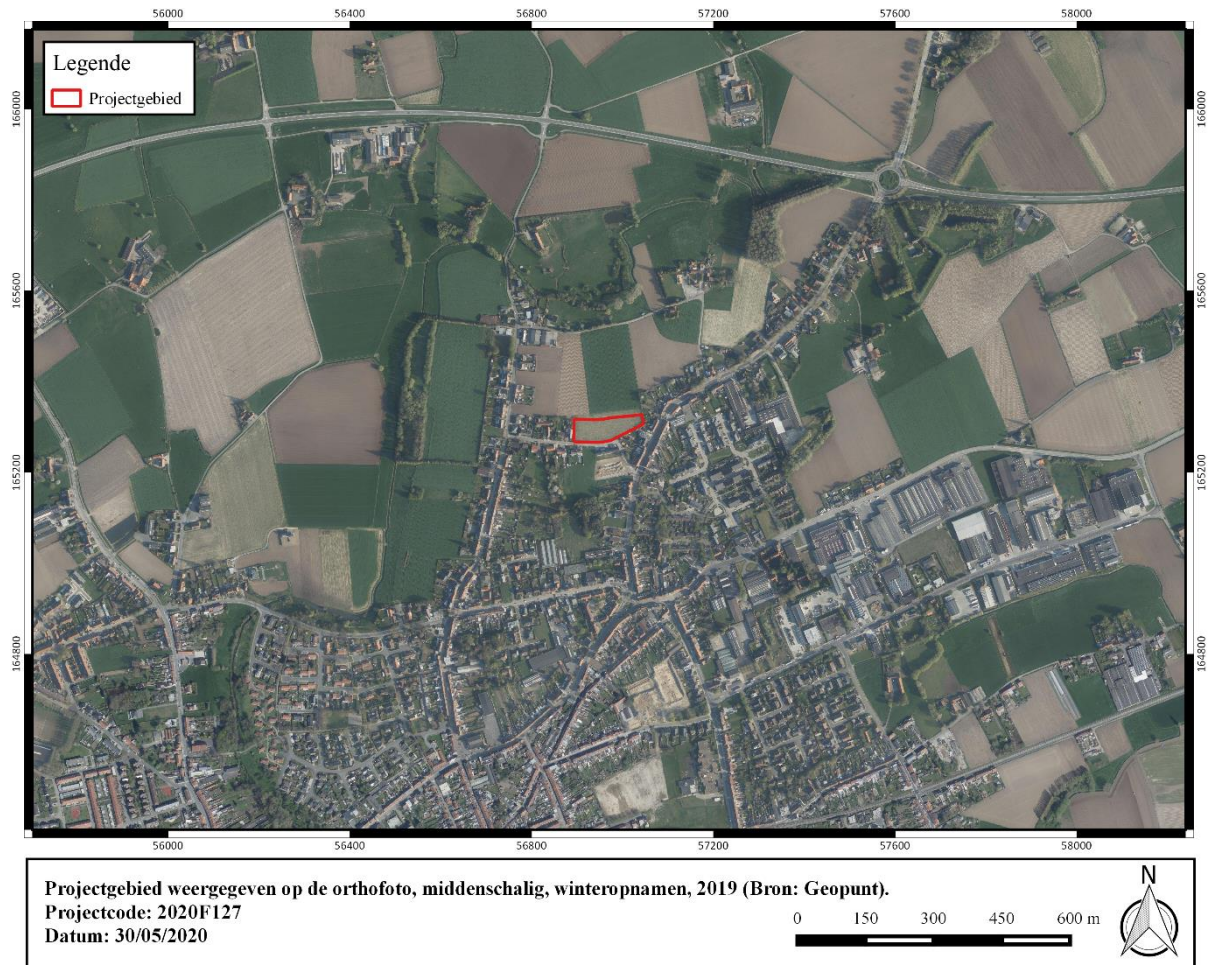
Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Wervik, in de provincie West-Vlaanderen. Wervik is gelegen op de linker oever van de Leie, die aldaar de Belgisch-Franse grens vormt. De stad grenst ten westen aan Zonnebeke, ten noorden aan Moorslede en ten oosten aan Wevelgem en Menen. Het plangebied situeert zich precies ten noorden van de historische stadskern en grenst ten zuiden aan de Hovenierstraat. De oostzijde van het plangebied grenst aan bebouwing gelegen aan de Geluwesesteenweg.

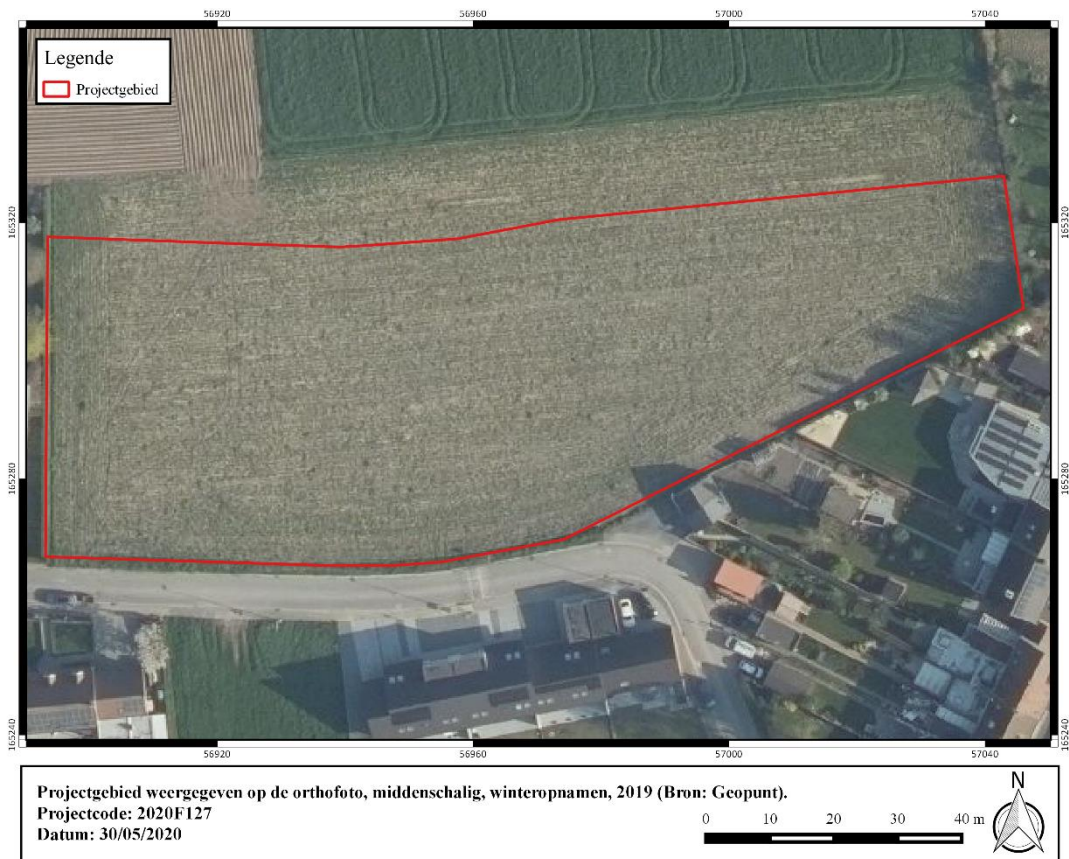

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 6559 m². Het plangebied is op heden integraal in gebruik als akker.

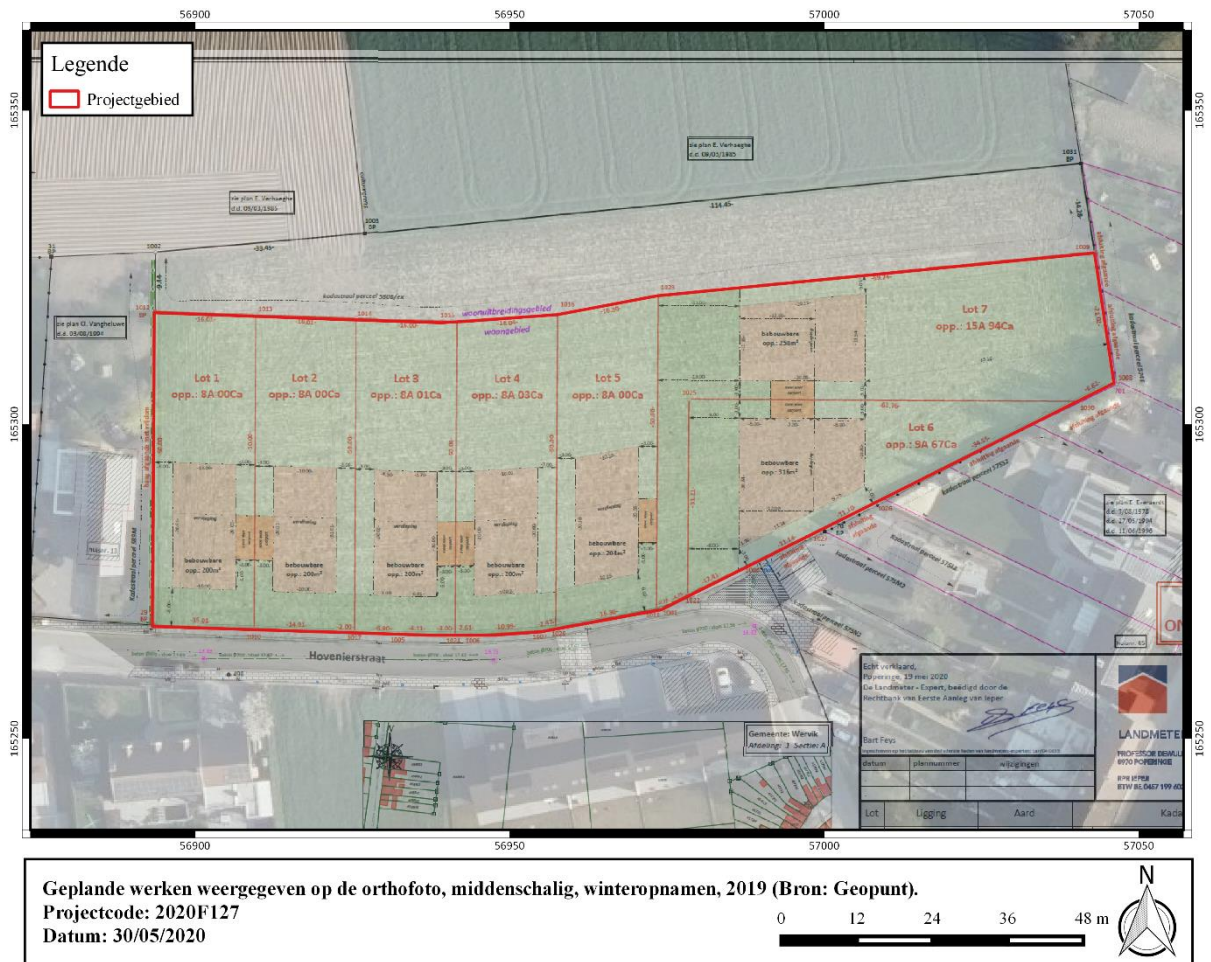

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant een verkaveling van 7 loten met bijhorende infrastructuur.

Het lijkt geen twijfel dat de geplande werken, het hiermee gepaard gaande werfverkeer en de mogelijke toekomstige ingrepen binnen de individuele kavels het potentieel archeologisch niveau over het volledige plangebied bedreigen. Bijgevolg dient uitgegaan te worden van een integrale versterking van het terrein.

Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Moen (Formatie van Kortrijk)
Quartair	Type 3
Bodemtypes	Lca, OB
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	19.8 – 20.2 m TAW
Hydrografie	Leiebekken

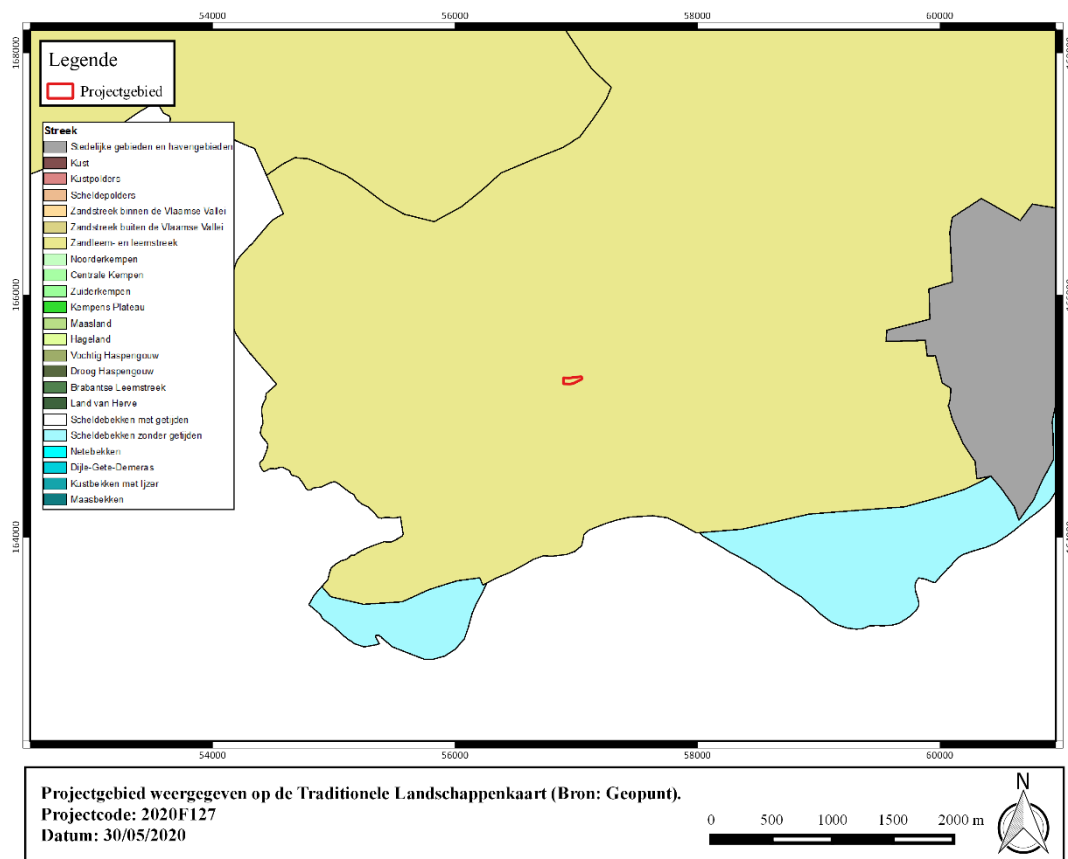
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het plangebied is gelegen in de zandleem- en leemstreek.

Het plangebied zelf is op de noordelijke rand van de paleovallei van de Leie, in een relatief vlak gebied met een gemiddelde hoogteligging van ca. 20 m TAW. De vlakte van de Leie wordt van haar huidige alluviale vlakte gescheiden door een steilrand die duidelijk zichtbaar is in het landschap. De vlakte van de Leie maakt deel uit van de Vlaamse Vallei die morfologisch gekenmerkt wordt door een relatief vlak reliëf. Tijdens de beginfase van het Peniglaciaal heeft de Leie een grote laterale uitbreiding gekend waardoor de volledige breedte van de vallei werd ingenomen. Aan dit sedimentatiepatroon komt een eind in het Tardiglaciaal dat wordt gekenmerkt door een beduidende klimaatsverbetering, op enkele koude fases na. Belangrijk is een hervatting van fluviale activiteit met in een eerste fase een uitschuring van de huidige valleien. De rivieren nemen een meanderend patroon aan waarbij de Leie een *underfit river* wordt die in een bovenmaatse vallei vloeit. Ten noorden van het plangebied situeert zich een zuidelijke uitloper van de Midden-West-Vlaamse Heuvelrug, ook wel Rug van Westrozebeke genoemd. De Rug van Westrozebeke strekt zich uit van Esen, nabij Diksmuide, tot Zillebeke, nabij Ieper, als uitloper van het West-Vlaamse Heuvelland. De rug vormt de scheidingslijn tussen het stroomgebied van de IJzer en dat van de Leie.

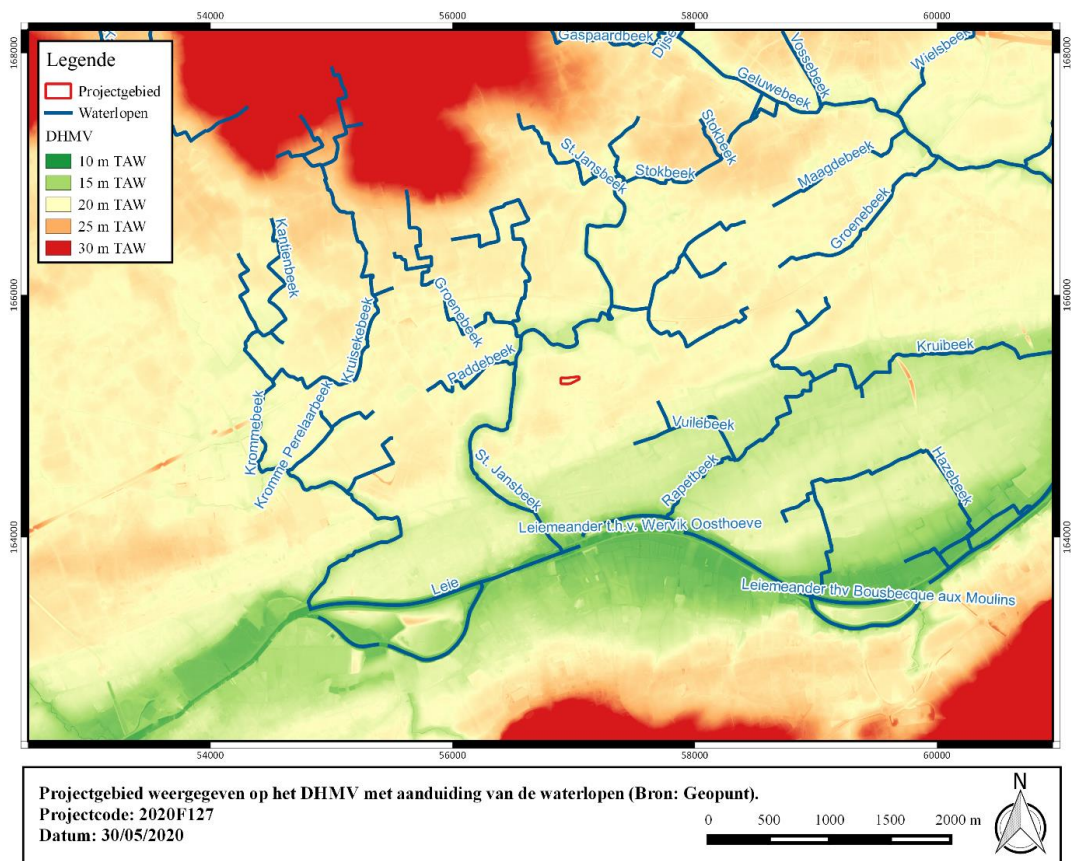
Ca. 300 meter ten westen en ten noorden van het plangebied stroomt de Sint-Jansbeek die ontspringt in het gehucht Schiethoek (Kruiseke) op een hoogte van ca. 28 m TAW en afwatert richting de Leie. Het plangebied is gelegen op een hoogte van ca. 19.8 – 20.2 m TAW en kent een relatief vlak verloop.

Hydrografisch is het projectgebied gelegen binnen het Leiebekken.

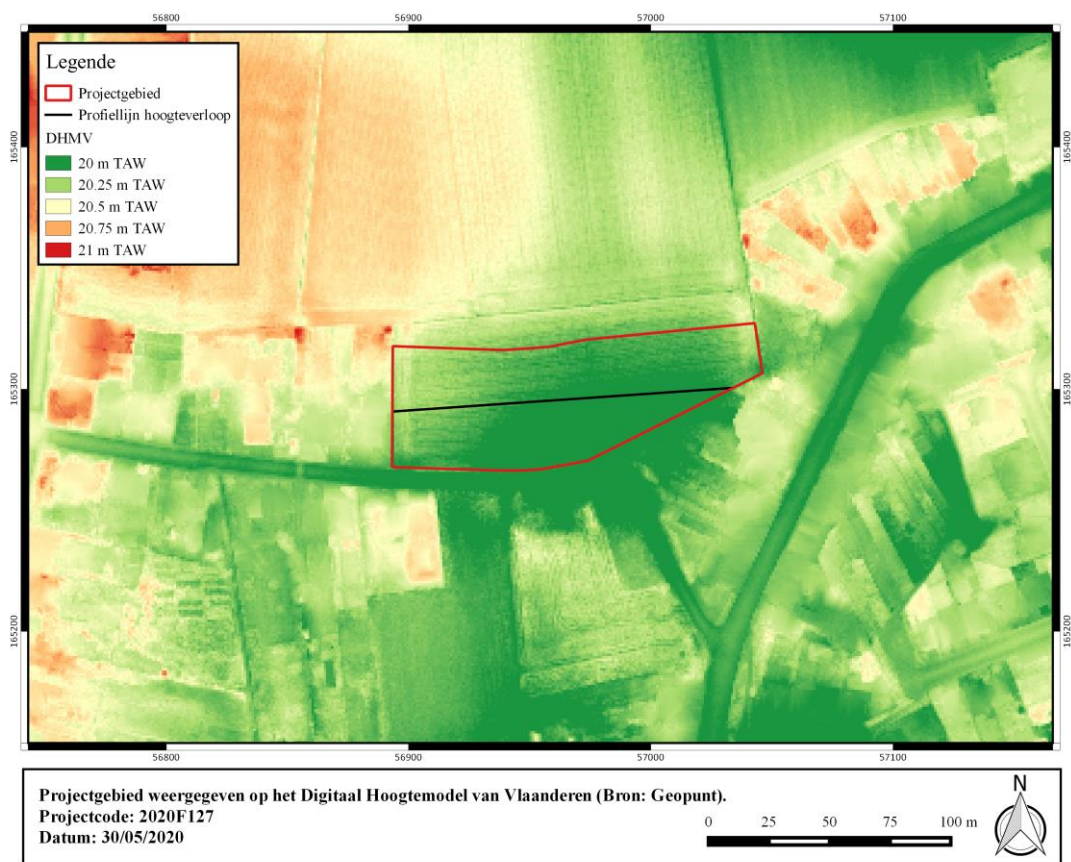

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

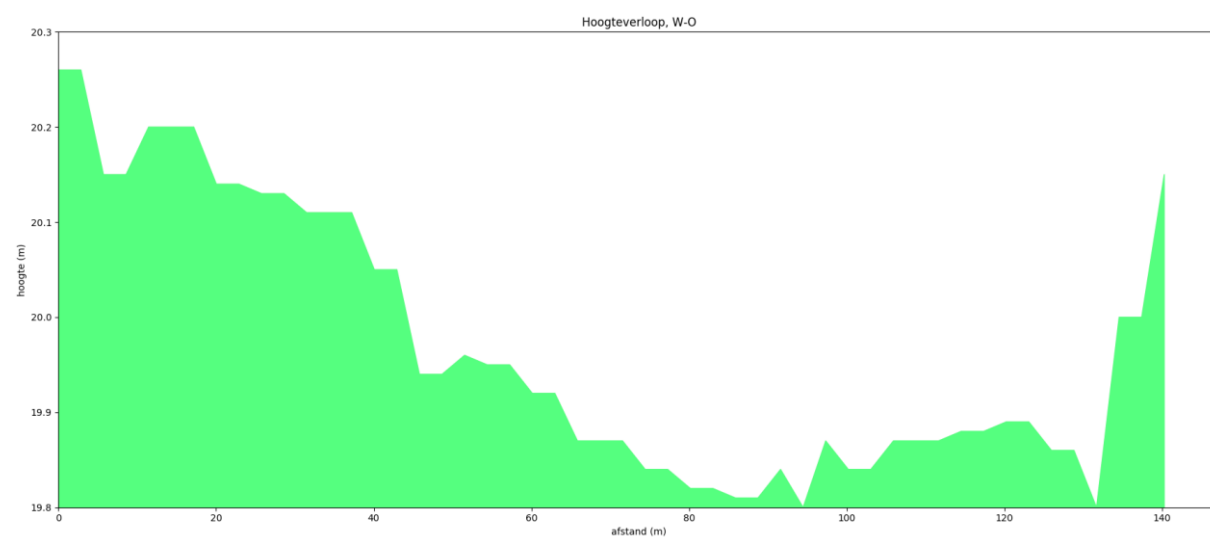

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

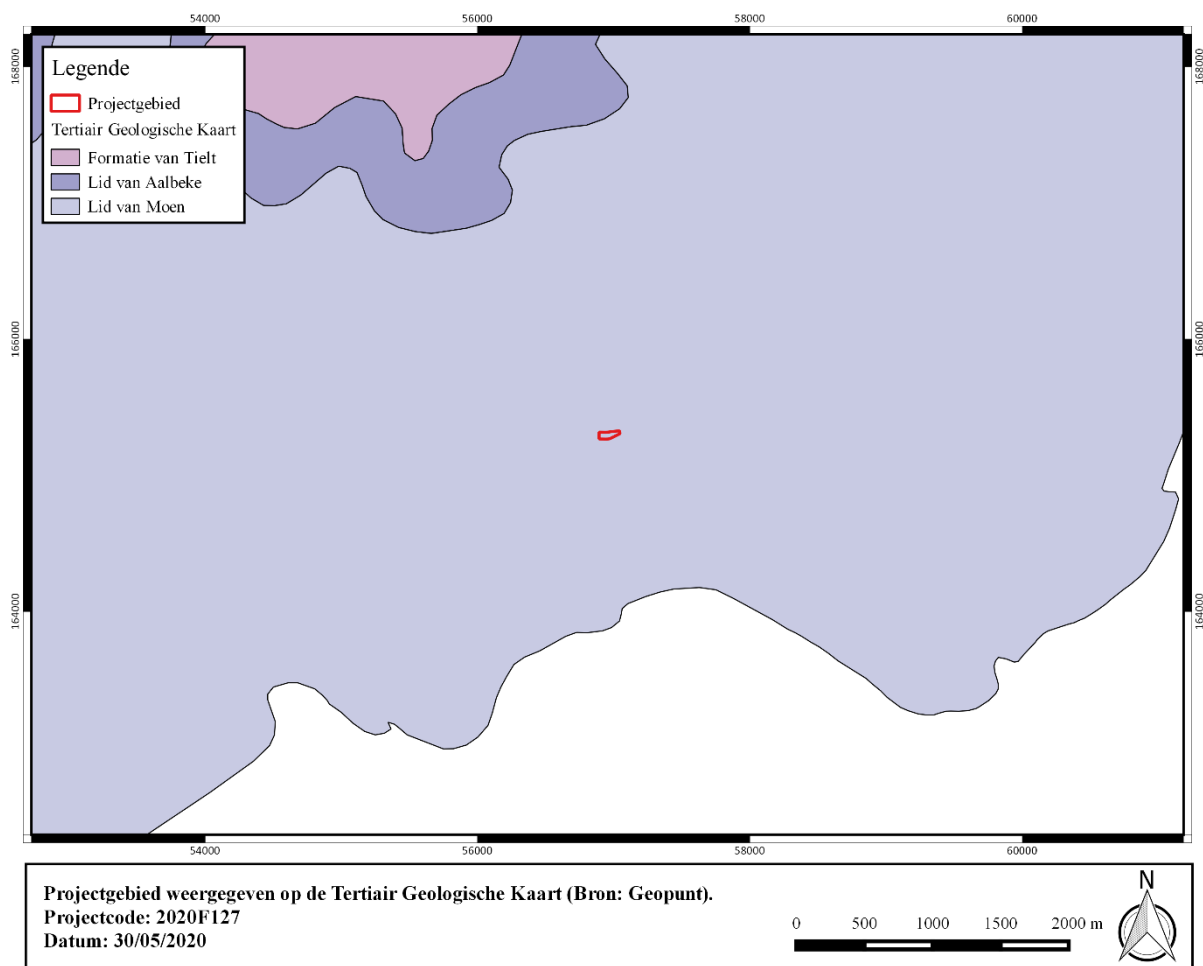
Figuur 9: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen (Formatie van Kortrijk)**. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

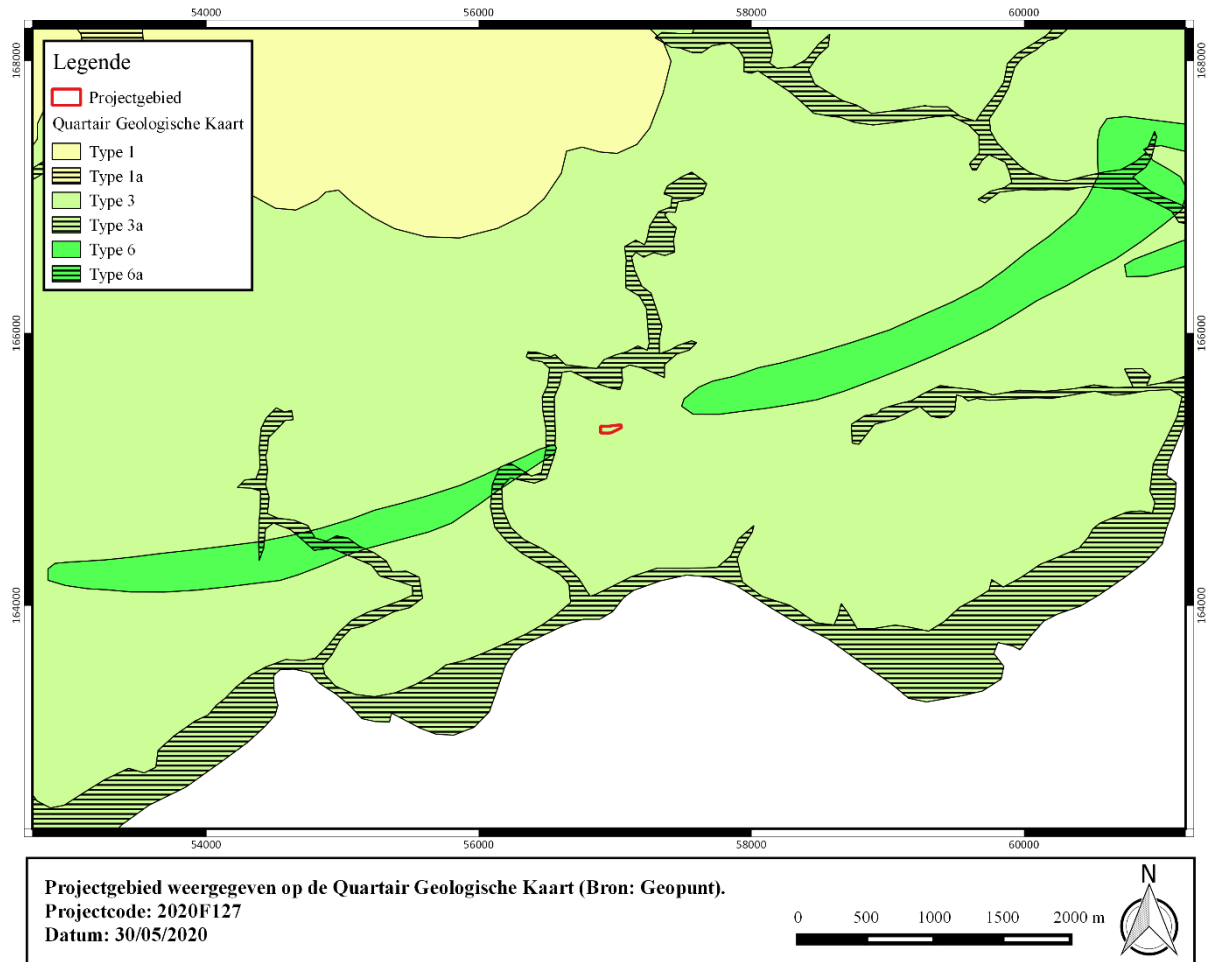
Het Lid van Moen is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 3**. Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen bevatten van het Quartair.

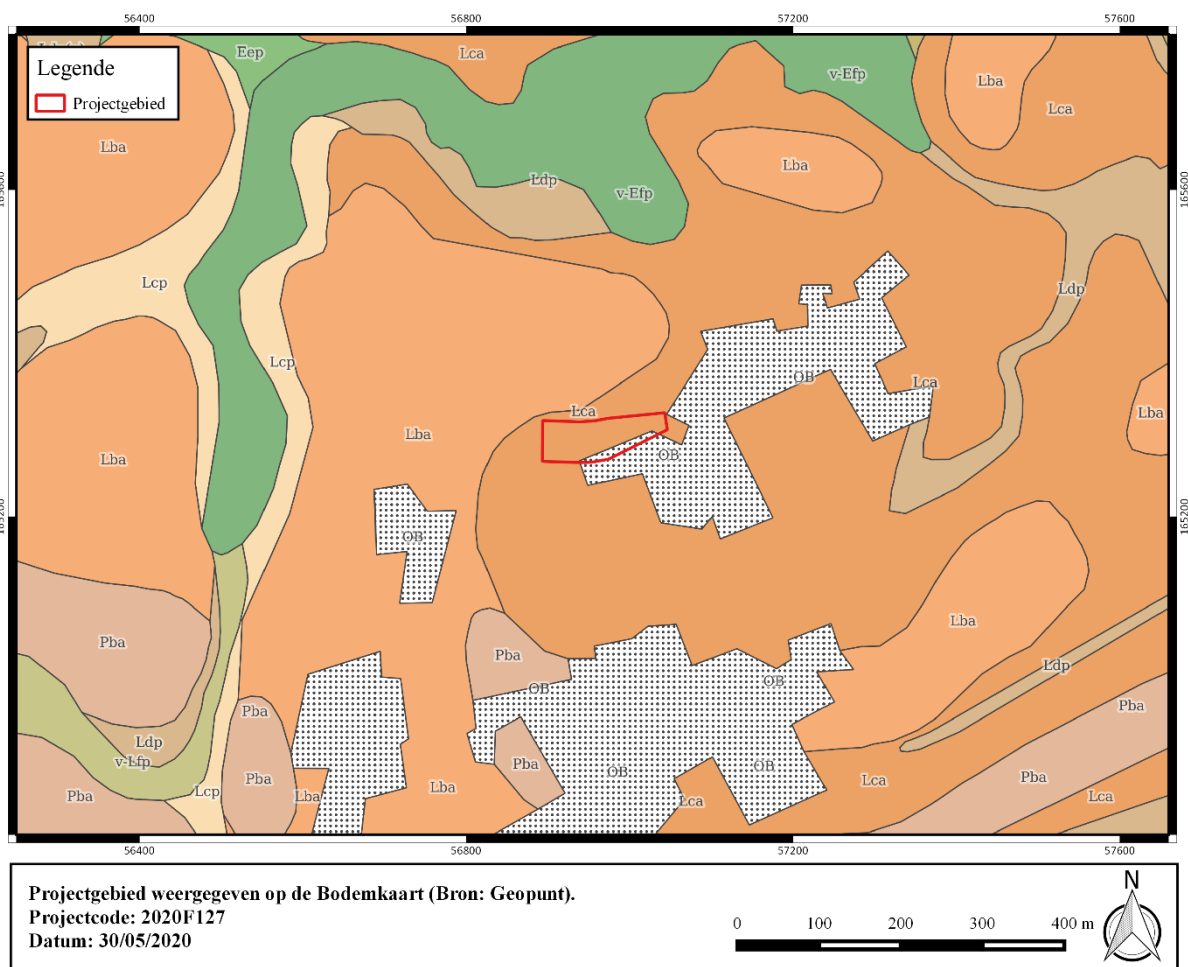
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodemvormingsprocessen

Het bodemtype **Lca** is een matig droge zandleembodem met textuur B horizont. De Ap horizont rust op een E horizont van ca. 40 cm dik of rechtstreeks op de textuur B horizont. De textuur B is aangereikt met klei en sesquioxiden en is een bruin zwaar zandleem. Roestverschijnselen beginnen tussen 80 en 120 cm.

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Archeologische gegevens in de omgeving van het plangebied wijzen op het feit dat de regio rond Wervik vanouds door mensen gefrequenteerd werd.

Steentijd

Bij een opgraving in 1986 ca. 1,5 km ten zuidwesten van het plangebied zijn lithische artefacten uit de steentijd gerecupereerd. Waar de Sint-Jansbeek uitloopt in de Leie is bij een controle van werken in 1992 een gepolijste bijl aangetroffen. Het meest significant echter is de lokalisatie van een ovale kuil met kruimels handgevormd aardewerk en een afslag in silex. In een tweede kuil situeerden zich fragmenten verbrande silex, die vermoedelijk dateren uit het neolithicum. Deze vondsten kwamen aan het licht bij een opgraving in functie van sportcentrum Pionier in 2008, op ca. 1,8 km ten zuidwesten van het plangebied. Het onderzoeksterrein situeerde zich op een hoger gelegen rivierterras langsheen de Krommebeek. Het plangebied dat onderwerp uitmaakt van de huidige archeologienota situeert zich binnen een vergelijkbaar gunstig landschappelijke kader.

Ijzertijd

Bij de reeds vermelde opgraving Wervik – Pionier, ter hoogte van een hoger gelegen terras op de rand van de Leievallei, werd tevens een woonerf bestaande uit een hoofdgebouw en drie bijgebouwen uit de late ijzertijd gelokaliseerd. Het gebouw van 9 op 11 meter had zes zwaar gefundeerde palen en een centrale nokstaander. Bij hetzelfde onderzoek kwam een waterput met een ladder en 122 scherven uit de vroege ijzertijd aan het licht.

Romeinse tijd

Omwille van de talrijke Romeinse archeologische vondsten wordt verondersteld dat Wervik een Romeinse vicus was. Vermoedelijk ontwikkelde deze nederzetting zich in de vroeg-Romeinse periode aan de belangrijke handelsweg Boulogne-Bavay. Algemeen wordt aangenomen dat de vicus begrensd wordt door de Leie en door de St.-Jansbeek en de Hoge Plankebeek, twee zijbeken van de Leie. De kern van de vicus spreidt zich uit over het huidige stadscentrum, nl. de Nieuwstraat, de Ooievaarstraat, de Groenstraat, de Donkerstraat, de Duivenstraat en de Steenakker. In de omgeving van het projectgebied zijn dan ook tal van Romeinse vindplaatsen gekend. Ten zuiden van het plangebied werd, langsheen de beekvallei van de Sint-Jansbeek, een Romeinse waterput met tal van aardewerkfragmenten onderzocht (CAI ID 71015). Ten zuidwesten van het plangebied is het noord-zuid georiënteerd verloop van een Romeinse weg vastgesteld. Binnen de vicus zijn zowel sporen van artisanale activiteiten als pottenbakken (CAI ID 208122) ijzerwinning, bronsbewerking (CAI ID 76173) en leemwinning (2018120) als sporen van bewoning geattesteerd. Op de opgraving Wervik Pionier zijn een ruim aantal brandrestengraven (met bijhorende vondsten) een weg en een grote L-vormige gracht gelokaliseerd. De L-vormige gracht werd geïnterpreteerd als mogelijk drainagesysteem of vroeg-Romeins marskamp.

In 2008 werd op amper 100 meter ten oosten een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Uit de registratie van de bodemprofielen bleek dat er een matig droge zandleembodem aanwezig was. De oorspronkelijke hoogteverschillen waren door landbouwverrichtingen genivelleerd. In het plangebied werden brandrestengraven aangetroffen, waarvan één graf verder werd onderzocht. Op basis van het gerecupereerde aardewerk kon dit graf gedateerd worden in de ijzertijd of de

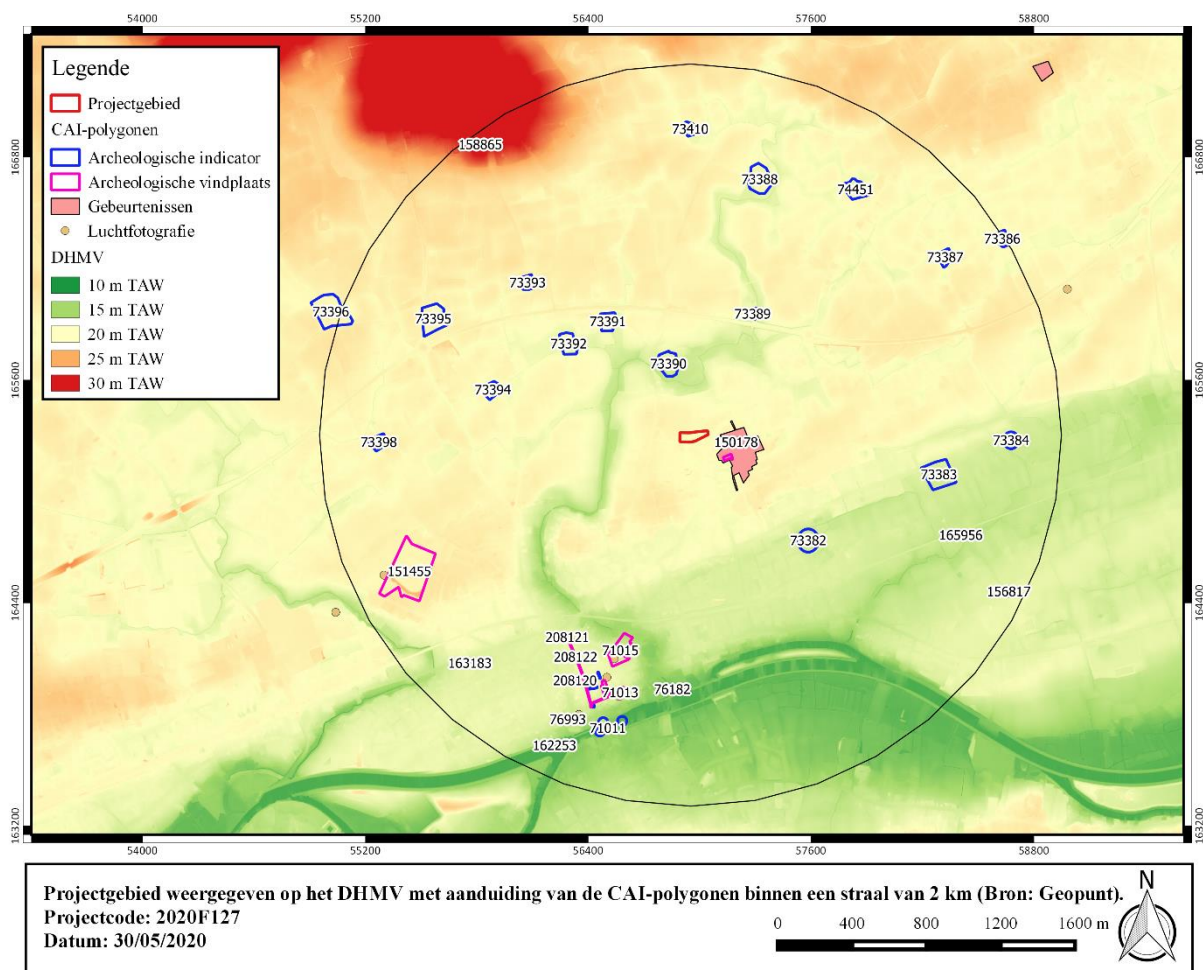

Romeinse tijd. Er kon geen onderling verband tussen de graven vastgesteld worden. Opvallend is dat alle graven nabij een nattere zone lagen. Binnen de projectgrenzen werd tevens een laatmiddeleeuws greppelsysteem gelokaliseerd. Er werd een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een opgraving ter hoogte van de brandrestengraven.³

Middeleeuwen

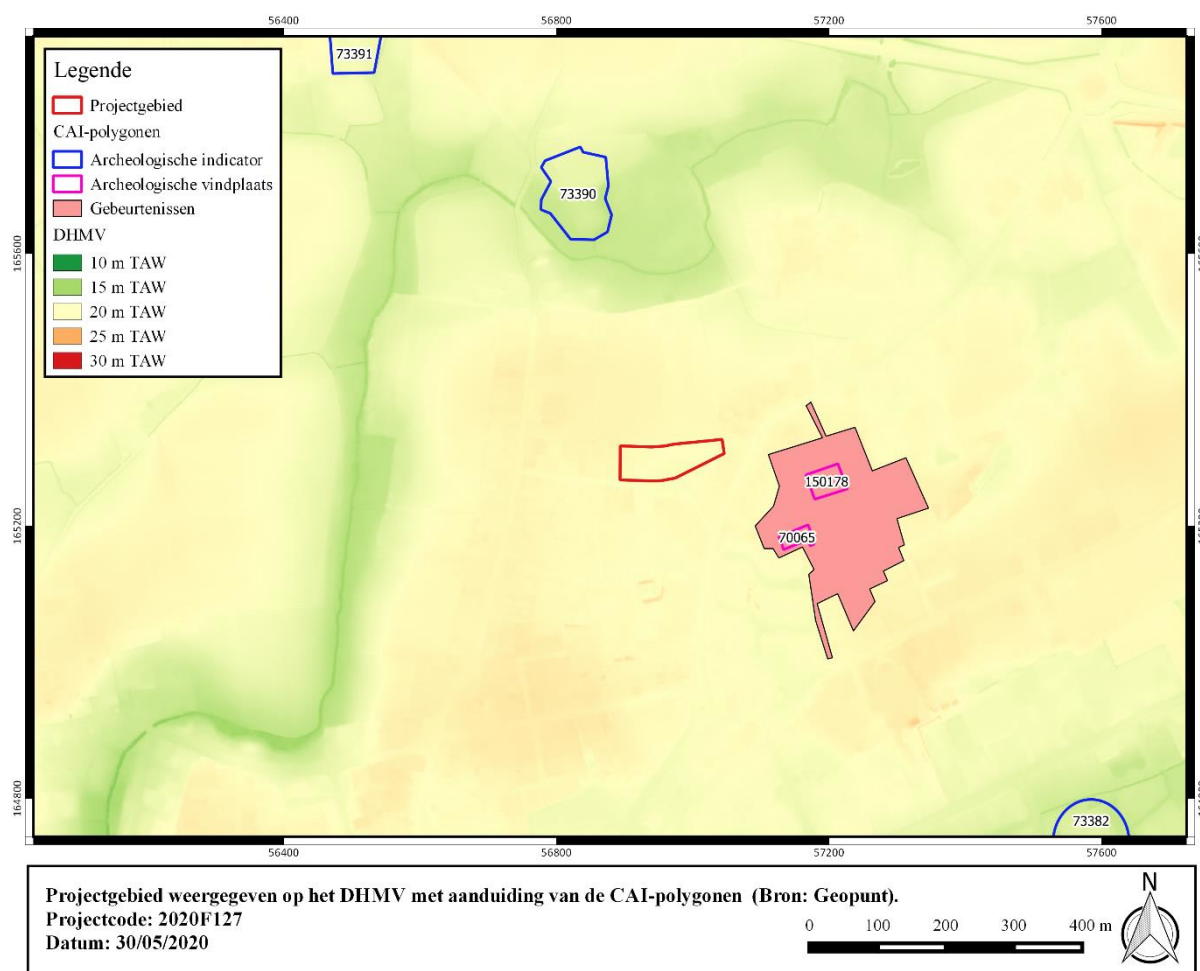
Binnen de stadskern zijn tal van sporen van wonen en werken binnen de middeleeuwse stad gekend, in verschillende straatniveaus. Buiten de stadskern wijzen historisch-cartografische indicatoren op verspreide hoevebouw.

Concreet wijzen de gekende gegevens op een quasi continue menselijke aanwezigheid rondom het onderzoeksgebied vanaf de steentijd.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).

³ Gheysen, K. 2008. Wervik Hoogweg proefsleuvenonderzoek, Ruben Willaert BVBA, p.14.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

70065	Mechanische prospectie (2008), Opgraving (2009); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: 2 parallelle grachten, aansluitend daarmee een jongere gracht – een looplaag met middeleeuws materiaal Late middeleeuwen: grachten – greppels Bron: Bruyninckx, T., B., M. & Acke, B. 2009: Archeologische opgraving Hoogweg Wervik (prov. West-Vlaanderen), onuitgegeven rapport, Vlaamse Maatschappij voor Sociaal wonen. - Gheysen, K., 2008. Proefsleuvenonderzoek Wervik - Hoogweg. Opgravingsrapport.
71013	Opgraving (1989); NK: 250 m Steentijd: lithisch materiaal. Romeinse tijd: Een beeld van Mars/Priapus zou volgens Sanderus gestaan hebben op een openbare plaats - Romeinse roze mortel. Midden-Romeinse tijd: 3-tal diepe kelderkuilen met rechthoekig grondplan, steile wanden en vlak bovenverloop, georiënteerd volgens de Romeinse

	centuriatio. De vulling van de kuilen varieert sterk. In 1 kuil zat voornamelijk bouwpuin zoals dakpanfragmenten, Doornikse steen en schalie. Het weinige schervenmateriaal stamt uit de 2de helft van de 2de eeuw. Eén van de kelderkuilen was toegankelijk via een trap (de houtbouw erboven werd door brand vernield), op de bodem: balans van gegoten brons, verzilverde zeef en smeedtang Vroege middeleeuwen: een weinig Merovingische en Karolingsche ceramiek werden aangetroffen in verstoorde contexten Volle middeleeuwen: Resten van de kerk gevonden (na afbraak kerk werd niveau ruim een halve meter verlaagd); kruiskerk met 1 beuk (de naam van de kerk leeft verder in het Sint-Maartensplein) - Alle graven waren oost-west georiënteerd. Slechts 1 graf werd door de kerkfundering gesneden. Misschien had de kerk een houten voorganger? Bron: De Cock S., 1992. Spiere (gem. Spiere-Helkijn. Noodopgraving bij de normalisatie van de Grote Spierebeek, in: Termote, J. (red.), De Opgravingsactiviteiten van de vereniging voor oudheidkundig bodemonderzoek in West-Vlaanderen over de werkjaren 1990, 1991, en 1992, in Westvlaamse Archaeologica 8/3, 74.
71015	Opgraving (1950); NK: 15 m Metaaltijden: aardewerk. Midden-Romeinse tijd: waterput gevuld met Romeinse potscherven, een lederen riem en een uit 2 stukken bestaande linkervoetsool. De bovenkant van de waterput bestond uit een ronde stenen koker, met daaronder een vierkante houten constructie. Talrijke afvalkuilen en paalgaten: geen volledige plattegrond samen te stellen. Wel terra sigillata (versierd en onversierde), Belgische waar (Terra rubra en Terra nigra), gevernist aardewerk, gewoon aardewerk, munt van Domitianus (Rome 82), Munt van Hadrianus (Rome 118-122), wandfragment van een haardscherm in klei – weg - waterleiding - pottenbakkersoven en afvalkuil met aardewerk. Bron: Goeminne H., 1970. Opgravingen in de Romeinse vicus te Wervik, in Archaeologia Belgica, 117.
76173	Opgraving (1990); NK: 15 m Romeinse tijd: luxe-aardewerk, aardewerk voor dagelijks gebruik. Midden-Romeinse tijd: kuilen en paalgaten, georiënteerd volgens de insulae-indeling van de vicus; terra sigillata, gebronsd aardewerk, indirecte sporen van artisanale activiteiten als ijzerwinning en bronsbewerking. Bron: De Cock S., 1992. Spiere (gem. Spiere-Helkijn. Noodopgraving bij de normalisatie van de Grote Spierebeek, in: Termote, J. (red.), De Opgravingsactiviteiten van de vereniging voor oudheidkundig bodemonderzoek in West-Vlaanderen over de werkjaren 1990, 1991, en 1992, in Westvlaamse Archaeologica 8/3, 74

76182	Controle van werken (1992); NK: 250 m Neolithicum: gepolijste bijl, die secundair als klopsteen was gebruikt. Midden-Romeinse tijd: een bewoningslaag waarin enkele kuilen en paalgaten gegraven waren. Enkele kuilen zijn mogelijk veenwinningskuilen. Late middeleeuwen: motte, mottegracht was 18m breed met taludversteving/brugpijlers (stond in verbinding met de Leie). De zeldzame scherven zijn van gedraaid grijsgebakken aardewerk, ook vroeg-Siegburgsteengoed. (15de-16de eeuw in verval, rond medio 17de eeuw werd op dit gebied met kalkovens gewerkt). Bron: De Cock S., 1992. Spiere (gem. Spiere-Helkijn. Noodopgraving bij de normalisatie van de Grote Spierebeek, in: Termote, J. (red.), De Opgravingsactiviteiten van de vereniging voor oudheidkundig bodemonderzoek in West-Vlaanderen over de werkjaren 1990, 1991, en 1992, in Westvlaamse Archaeologica 8/3, 74.
76993	Opgraving (2008); NK: 15 m Late middeleeuwen: Bruingroene laag met verschillende sporen en veel aardewerk uit 14de - 15de eeuw als opvulling van een plaatselijk dieper gelegen zone - klokkengietersatelier: 11 uitzonderlijk goed bewaarde klokkenvormen in 4 verschillende gietputten, perfecte cirkelvorm van de sporen, de concentrische banden, duidelijke brandsporen en talloze metaalfragmenten (6 klokkenvormen zijn toe te schrijven aan de beiaard die gegoten werd door Ignatius Henriot) - 6 menselijke begravingen die behoorden tot het Sint-Medarduskerkhof: slechts fragmentair bewaard (noordoosthoek van het terrein) - 17-tal laatmiddeleeuwse afvalkuilen verspreid over het terrein - Funderingsresten van het "Heilige Geesthuis": een opvangtehuis voor armen - 6 skeletten begraven in grafkuilen, mogelijk behorend tot de begraafplaats rond het Heilig Geesthuis (westelijk deel terrein) - bakstenen wegje, enkele losstaande muurtjes. 18de eeuw: "Hospice des Vieillards": funderingen en muren van het nieuw opvangtehuis. Bron: Bradt T., Bot B. & Acke B., 2008. Archeologisch onderzoek site Pardoën Wervik (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport - November 2008.
76994	Mechanische prospectie (2008); NK: 15 m Late middeleeuwen: kerkhof dat bij de Sint-Medarduskerk lag. Bron: Trommelmans R., De Langhe K. & Acke B., 2008. Proefsleuvenonderzoek site Pardoën Wervik (prov. West-Vlaanderen), Basisrapport-maart 2008.
150178	Mechanische prospectie (2008), Opgraving (2009); NK: 15 meter

	Romeinse tijd: Gracht die mogelijk dateert uit Romeinse periode (obv aardewerk: 2-3de eeuw) Volle middeleeuwen: complex grachtensysteem, 3 kuilen Late middeleeuwen: grachten/greppels Bron: Bruyninckx, T., B., M. & Acke, B. 2009: Archeologische opgraving Hoogweg Wervik (prov. West-Vlaanderen), onuitgegeven rapport, Vlaamse Maatschappij voor Sociaal wonen.
151455	Mechanische prospectie (2008), Opgraving (2009); NK: 15 meter Steentijd: lithische artefacten – ovale kuil met kruimels handgevormd aardewerk en een afslag in silex, tweede mogelijke kuil met fragment verbrande silex - Ijzertijd: spoor met handgevormd aardewerk Vroege ijzertijd: ijzertijdwaterput met ladder, 122 scherven Late ijzertijd: gebouw plattegrond van max. 9 m op 11 m, zes zwaar gefundeerde palen en een centrale nokstaander. Binnen het gebouw een haardplaats – afwateringsgreppel aan de noordwestelijke zijde – kuilen met aardewerk – paalsporen – houtskoolrijke kuilen – gevlekte verkleuringen (mogelijk door trampling) – 3 bijgebouwen Vroeg-Romeinse tijd: weg (op het tracé tussen Boulogne en Bavay, aangelegd door keizer Augustus en Agrippa) – 8, mogelijk 11 brandrestengraven die waarschijnlijk behoren tot een uitgestrekt grafveld - vondsten in de graven: aardewerk, fragment van een ijzeren ring, fragment brons -vermoedelijk afkomstig van een verstoord graf: een verguld Romeins rond medaillon, een glazen kraal en een bewerkte zandsteen – dubbele grachtensysteem Romeinse tijd: greppel die een rechthoek lijkt te omsluiten: behoort mogelijk tot een grafmonument of funerair enclos, of een gebouw dat in relatie stond met de splitsing van de weg - Kuilen die te maken hebben met de aanleg van de weg of leemextractie voor houtbouw. Romeinse tijd: Een 'grote gracht' met een L-vormig verloop: breedte ligt tussen 4,20 en minstens 6,15 m en de diepte varieert tussen 2,40 en 2,80 m - 167 aardewerkscherven – metaalslakken - 7 ijzeren voorwerpen – dakpanfragmenten. Mogelijk betreft dit een drainagesysteem of een vroeg-Romeinse marskamp. Late middeleeuwen: twee afzonderlijke parallelle grachten - aardewerk en materiaal: majolica, rood aardewerk, witbakkend aardewerk met tinglazuur, dakpanfragmenten, een knikker. 248 paalsporen, mogelijk toe te wijzen aan plantagesporen. WO I: betonnen blok van een tramspoor - Bomkraters met onderdelen van soldatenuniformen

	Bron: Verbrugge A. & De Langhe K., 2008. Wervik 'De Pionier'. Rapport van het archeologisch vooronderzoek 9-24 juni 2008, onuitgegeven rapport -
208120	Opgraving (2011); NK: 15 m Midden-Romeinse tijd: mogelijk leemwinningskuil, vermoedelijk secundair gebruikt als ovenstructuur. Late middeleeuwen: kiezelpakketten, afkomstig van straatniveaus die de Romeinse kuilen afdekken. Bron: Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), Ruben Willaert rapport 66, Sijsele.
208121	Opgraving (2011); NK: 15 m Midden-Romeinse tijd: kiezelpakketten te relateren aan vroegere straatniveaus, gedeeltelijk in de Romeinse periode te situeren; kuilen en paalkuilen. Bron: Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), Ruben Willaert rapport 66, Sijsele.
208122	Opgraving (2011); NK: 15 m Midden-Romeinse tijd: kuilen en ovenstructuur. 1 kuil is mogelijk te relateren aan activiteiten van pottenbakkers. Middeleeuwen: kuilen. Late middeleeuwen: kiezelpakketten te relateren aan vroegere bestrating. Bron: Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), Ruben Willaert rapport 66, Sijsele.
208123	Opgraving (2011); NK: 15 m Romeinse tijd: kuilen mogelijk te maken met artisanale activiteiten. Middeleeuwen: leren schoenzolen, lakenloodje, kiezelpakketten te relateren aan verschillende straatniveaus. Bron: Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), Ruben Willaert rapport 66, Sijsele.
208124	Opgraving (2011); NK: 15 meter Vroeg-Romeinse tijd: Enkele paalkuilen, aan de hand van de vondsten in de vulling te dateren late ijzertijd - vroeg-Romeinse periode. Midden-Romeinse tijd: Groot aantal kuilen, sommige mogelijk te associëren met artisanale activiteiten.

	Laat-Romeinse tijd: kiezelpakketten, aan de hand van aardewerk te dateren in de Romeinse periode (cf. eveneens sleuf 2; CAI 208121). De pakketten dekken de andere Romeinse sporen af, en lijken hergebruikt te zijn als straatniveau in de middeleeuwen. Bron: Boncquet T., De Gryse J. 2014: Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), Ruben Willaert rapport 66, Sijsele.
--	---

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

73382	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73383	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73384	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73386	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73387	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73388	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73389	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73390	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73391	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73392	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

73393	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73394	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73395	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73396	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73398	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73410	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74451	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

Metaaldetectie

71011	Metaaldetectie (2010/2011/2012/2014); NK: 150 m Romeinse tijd: munten, aardewerk, sleutel. Middeleeuwen: ronde gesp, sleutel, gesp van een schoen. Vroege middeleeuwen: kortsax, long-sax. Late middeleeuwen: aardewerk, dolk met gouden merkteken, dolk met verzilverd meesterteken, ruiterspoor, buideldrager, ridderspoor, zwaard, hoefijzers, sleutels, mondharpjes, gespjes, ridderspoor, linkshandige dolk. 16de eeuw: munten, wapenelementen, mesjes met heftversiering, gesp, sleutels. 17de eeuw: gesp, pareerstang, gedecoreerd mesheft, riemhaak. 18de eeuw: schoengespjes. 19de eeuw: Gomblain uit 1857, gesmede bootshaak.
-------	--

	20ste eeuw: Enfield uit WO II, bajonet WO I, handpistool WO I. Onbepaald: schartjes, gespjes, sleutels, kanonskogel, lepel/kluutschopje.
152911	Metaaldetectie (2011); NK: 150 meter Nieuwe tijd: speerpunt, 26 cm lang en 2,5 cm dik Nieuwe tijd: sleutel (16de eeuw) - mondharp (mogelijk uit 18de eeuw)
158865	Metaaldetectie; NK: 15 meter WO I: Volledige koppelpassant met kroonafdruk van een Pruisische officier in W.O.I
159402	Metaaldetectie (2012); NK: 15 m Merovingische periode: zwaard
162253	Metaaldetectie (2012); NK: 15 m Karolingische periode: goed bewaarde punt van een vleugellans
165956	Metaaldetectie (2013); NK: 15 m 18 ^e eeuw: munt
220554	Metaaldetectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: sleutel

Toevalsvondst

75940	Toevalsvondst (1958); NK: 150 m Romeinse tijd: aardewerk. Bron: Goeminne H., 1970. Opgravingen in de Romeinse vicus te Wervik, in Archaeologia Belgica, 117.
75941	Toevalsvondst (1958); NK: 150 m Romeinse tijd: aardewerk. Bron: Goeminne H., 1970. Opgravingen in de Romeinse vicus te Wervik, in Archaeologia Belgica, 117.
75942	Toevalsvondst (1958); NK: 150 m Romeinse tijd: aardewerk.

	Bron: Goeminne H., 1970. Opgravingen in de Romeinse vicus te Wervik, in Archaeologia Belgica, 117.
156817	Toevalsvondst (2011); NK: 15 metet Neolithicum: bijl
163183	Toevalsvondst; NK: 15 meter Romeinse tijd: munt

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

De gekende archeologische waarden wijzen op het feit dat Wervik reeds sinds de steentijd door de mens gefrequenteerd werd.

Er is echter vermoedelijk pas sprake van een nederzetting tijdens de Romeinse periode, een zogenaamde *vicus*. Hoe deze nederzetting tot stand kwam, wat precies de indeling ervan was zijn maar enkele vragen die tot op heden nog op een antwoord wachten. De these van Arne Verbrugghe⁴ geldt nog steeds als basiswerk waarin de onderzoeksvragen omtrent het ontstaan en evolutie van de *vicus* aan bod komen. Hoe dan ook ontstaat de Romeinse nederzetting vermoedelijk in de vroeg-Romeinse periode aan een belangrijke handelsweg, namelijk de weg Boulogne-Bavay. Het is niet uitgesloten dat deze nederzetting in oorsprong een eerder militair karakter had. In het huidige stratenpatroon durven sommigen terecht aanduidingen voor een militair kamp te herkennen.⁵

Wervik wordt vermeld als *Viroviacum* op de Peutingerkaart (*Tabula Peutingeriana*) uit de 13de eeuw en het *Itinerarium Antonini*⁶ uit de 3de eeuw. Toch werd *Viroviacum* pas kort na WOII geassocieerd met Wervik. De *vicus* kende een bloeiperiode in de 1ste en 2de eeuw n. Chr. dankzij een bloeiende handel langs de weg Bavay-Boulogne. Ondanks het beperkte onderzoek dat tot op heden verricht werd, wordt algemeen aangenomen dat de *vicus* begrensd wordt door de Leie en door de St.-Jansbeek en de Hoge Plankebeek, twee zijbeken van de Leie. De kern van de *vicus* spreidt zich uit over het huidige stadscentrum, nl. de Nieuwstraat, de Ooievaarstraat, de Groenstraat, de Donkerstraat, de Duivenstraat en de Steenakker.⁷ A. Verbrugge berekende, op basis van enkele hypothetische gegevens, dat de oppervlakte van de Romeinse nederzetting minimum 16 ha bedroeg. Deze oppervlakte zou overeenstemmen met de oppervlakte van de grootste rurale centra, zoals Jülich (10ha), Elst (15ha), Liberchies (20ha) en Dalheim (25ha).⁸ Het plangebied situeert zich precies ten noorden van deze *vicus*.

⁴ Verbrugghe, A. 2004: *Viroviacum. Verwerking, studie en interpretatie van het materiaal uit een aantal Romeinse kelderkuilen uit de opgravingen op het St-Maartensplein in Wervik (1989-1991) (West-Vlaanderen)*, onuitgegeven verhandeling Universiteit Gent.

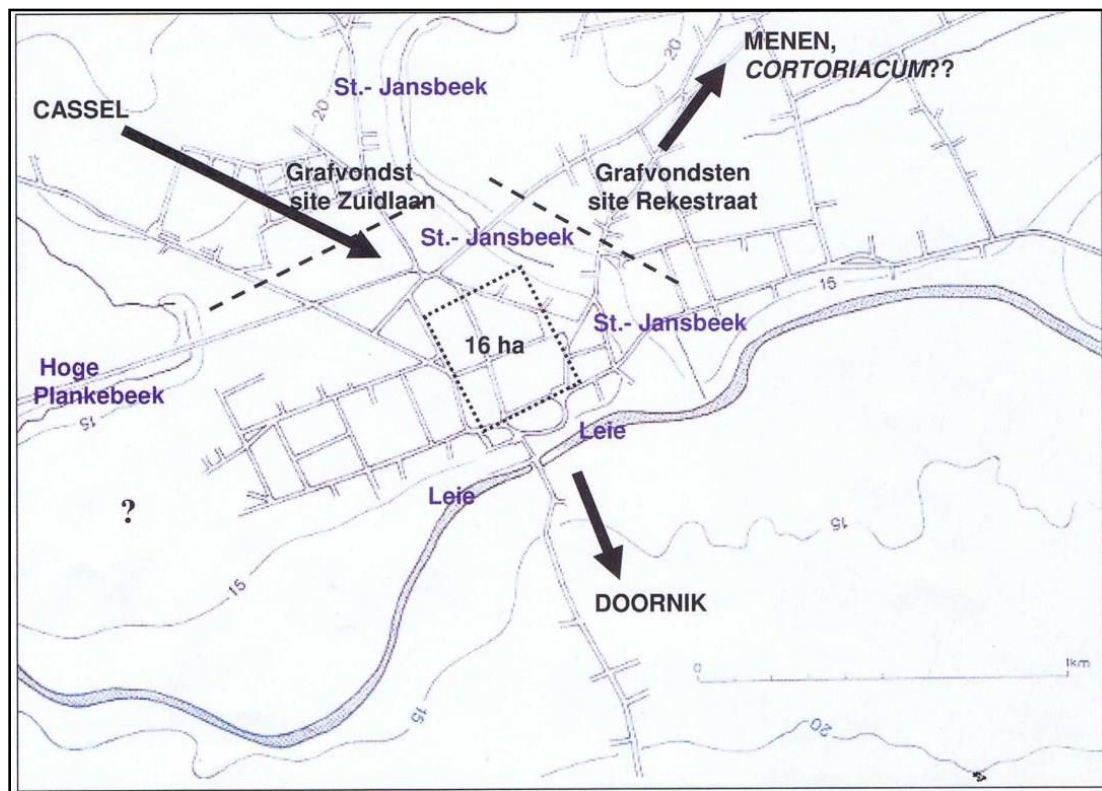
⁵ Bonquet, T. & De Gryse, J., 2014, p.13.

⁶ De Peutingerkaart is een wegenkaart uit de 13de eeuw, die een antieke kaart uit het begin van de 3de eeuw kopieert. Mogelijk gaat deze kaart terug op een kaart uit de 1ste eeuw. Behalve Wervik wordt op de wegenkaart enkel nog Tongeren aangeduid, wat wijst op het grote belang van Wervik. Het reisboek van Antoninus is een oplijsting en afstandenlijst van wegen, steden en haltestations, daterend uit de 3de eeuw.

⁷ Bonquet, T. & De Gryse, J., 2014, p.13.

⁸ Bonquet, T. & De Gryse, J., 2014, p.14.

Figuur 15: Begrenzing vicus. (Verbrugghe, A., 2004, p. 26). Het plangebied situeert zich ten noorden van deze contour.

Middeleeuwen - heden

De Sint-Maartenskerk, die mogelijk teruggaat tot de 10de eeuw, ontstond waarschijnlijk als kapel van de heerlijkheid Oosthove. De burcht van deze heerlijkheid situeerde zich op de noordelijke Leieoever, ter hoogte van de huidige Speiestraat. Vanaf de eerste helft van de 12de eeuw geraakte de burcht Oosthove echter in verval, ten voordele van de omwalde burcht van de heerlijkheid Wervik (huidige Wervicq-Sud) die zich aan de overzijde van de Leie bevond. Deze verschuiving zou te verklaren zijn door de wraak van de graaf van Vlaanderen voor de betrokkenheid van de heren van Oosthove bij de moord op Karel de Goede (1127). Een andere reden is eerder van economische aard, nl. de toenemende handelsactiviteit nabij de Leieovergang.

Dankzij de opkomst van de Wervikse draperie, eind 12de eeuw, beleefde Wervik vooral in de 14de eeuw een grote bloeiperiode. In de 16de eeuw viel de groei volledig stil, o.a. t.g.v. stadsbranden, godsdienstoorlogen en pestepidemieën. De teloorgang van de stad komt duidelijk tot uiting, wanneer de stadsafbeelding Deventer (ca. 1560) en Sanderus (1641) met mekaar geconfronteerd worden.

In 1713 wordt Wervicq-Sud definitief bij Frankrijk ingelijfd, de Leie wordt de staatsgrens. In Wervik kent de tabaksindustrie een bloei tussen 1710-1750. Tabaksteelt, -verwerking, -handel en -smokkel worden sedert dan verbonden met Wervik. Andere nijverheden die vooral in de 19de eeuw werden bedreven, hadden te maken met de verwerking van vlas, olieslagerijen en pottenbakkerijen. Tijdens de Franse bezetting in 1794-1814 wordt de stad zwaar geplunderd en beschadigd.

In WO I wordt Wervik bezet door de Duitse troepen die er hun hoofdkwartieren, veldhospitelen en opslagplaatsen oprichtten. De stad wordt in 1917 zwaar beschadigd tijdens de strijd om Ieper. Noodwoningen worden na Wapenstilstand opgericht en de stad wordt heropgebouwd volgens

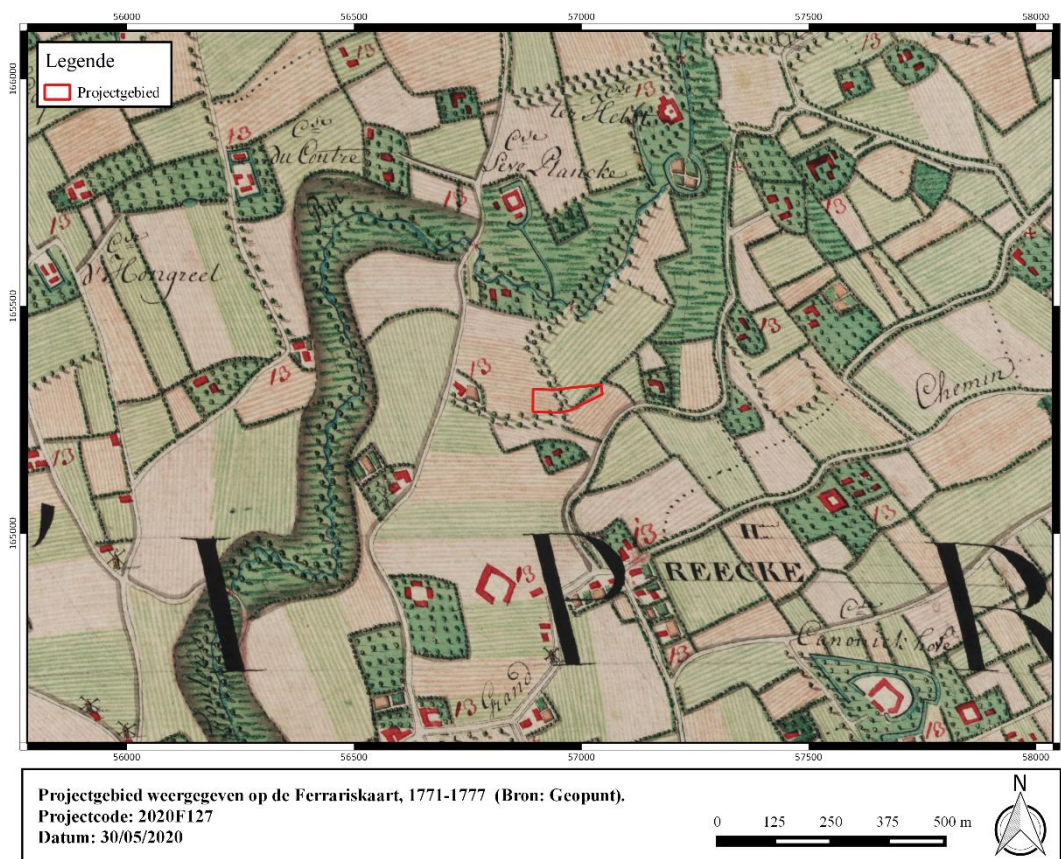
vooorlogs stratenpatroon en inplanting. In WOII is er beperkte materiële schade tijdens het bombardement van 1940 en de strijd om de grensbrug in 1944.

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

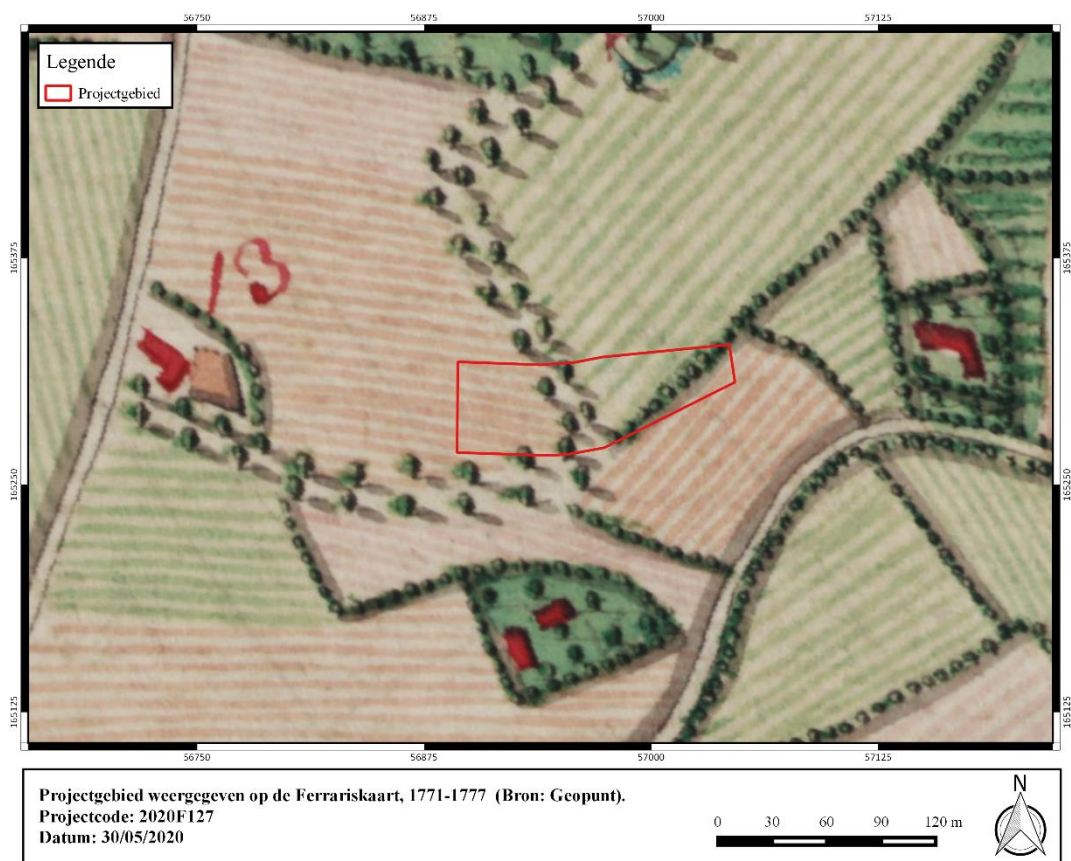
De Ferrariskaart weerspiegelt het rurale karakter van de omgeving. De vallei van de Sint-Jansbeek is zeer duidelijk zichtbaar. In de wijde omgeving zijn talrijke al dan niet omwalde hoevecomplexen aanwezig. Het plangebied zelf is voor het overgrote deel in gebruik als akker. Centraal wordt het terrein doorsneden door een noord-zuid georiënteerde met bomen omzoomde landweg. Op de 19^e-eeuwse kaarten is van deze weg enkel nog het segment precies ten zuiden van het plangebied weergegeven. Precies ten westen van het projectgebied situeert zich een samenstel van drie gebouwen die samen de *Ferme Casier* vormen. Vermoedelijk is het plangebied in de 19^e-eeuw tevens in gebruik als akker.

Gedurende WO I is Wervik gelegen in het Duitse achterland. De gemeente fungeert als logistiek knooppunt voor de bevoorrading van het front. Op de loopgravenkaart van juli 1917 zijn binnen de projectgrenzen geen WO I-gerelateerde structuren waar te nemen. Op een loopgravenkaart van november 1917 valt het plangebied samen met een prikkeldraadversperring en een 'duckboard track'. Op de loopgravenkaart van 1918 is in het oostelijk terreindeel bijkomstig nog een NW-ZO georiënteerd smalspoor waar te nemen.

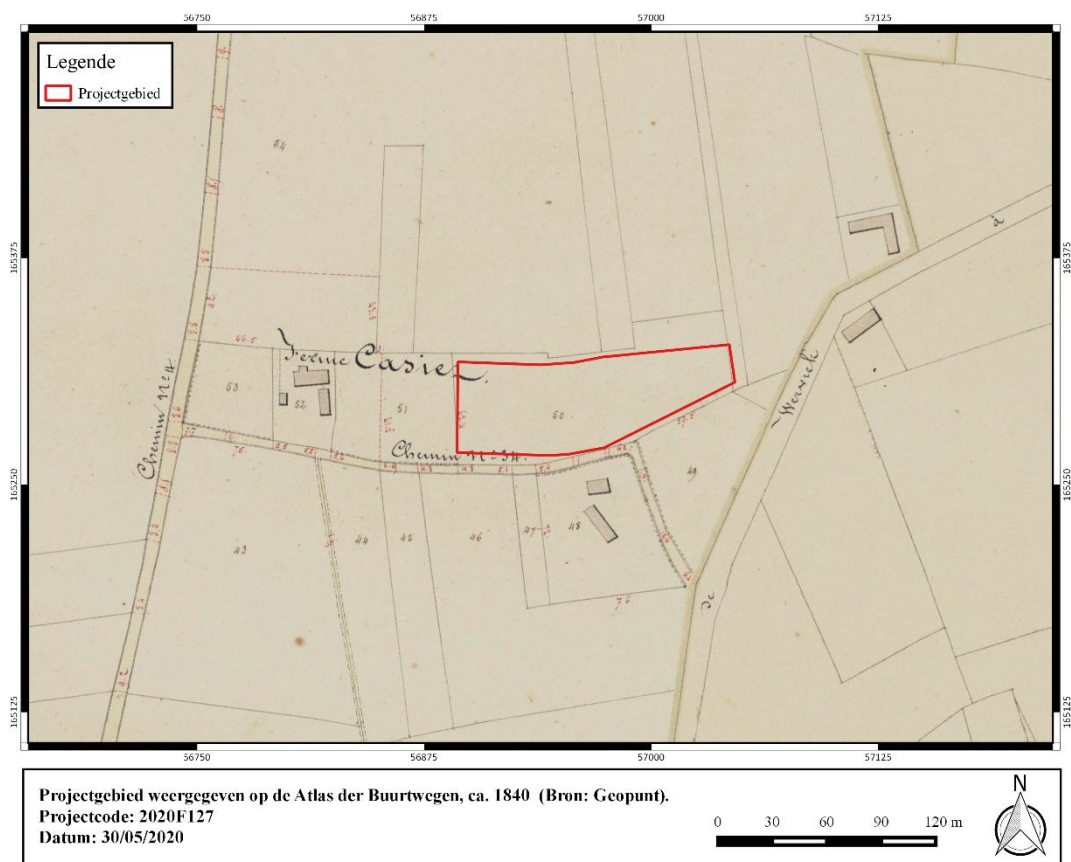

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

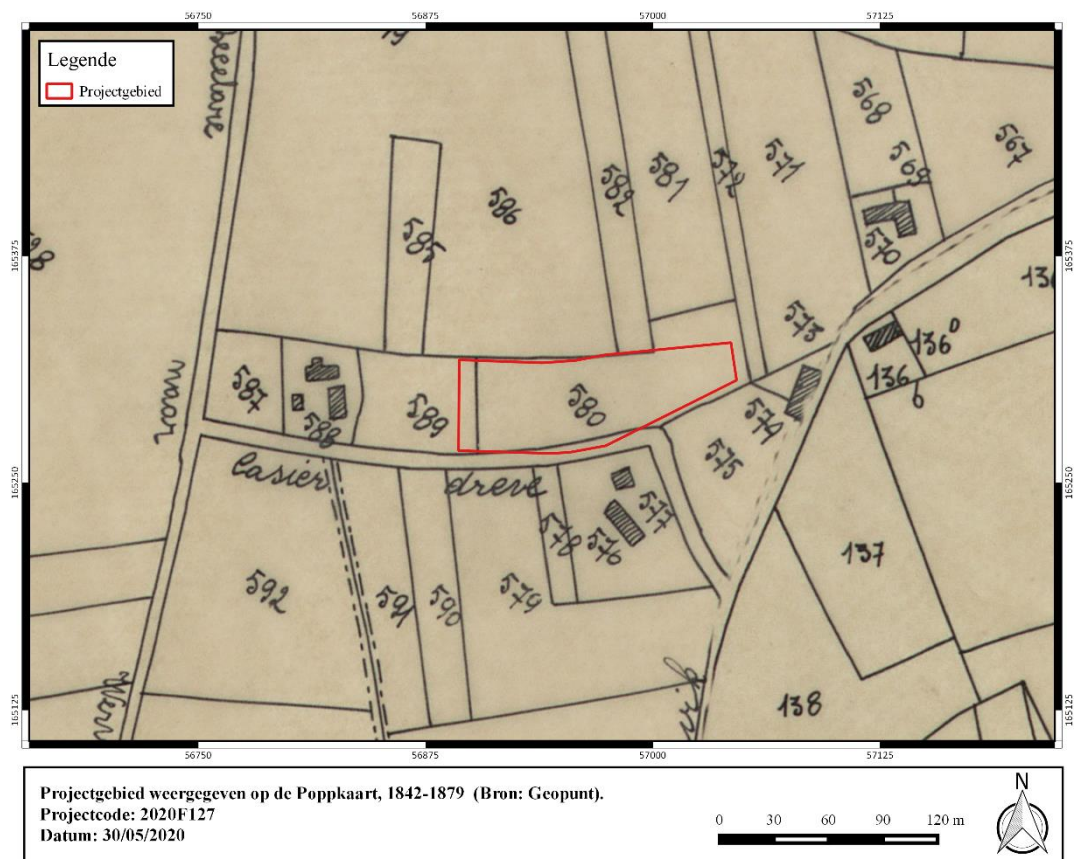

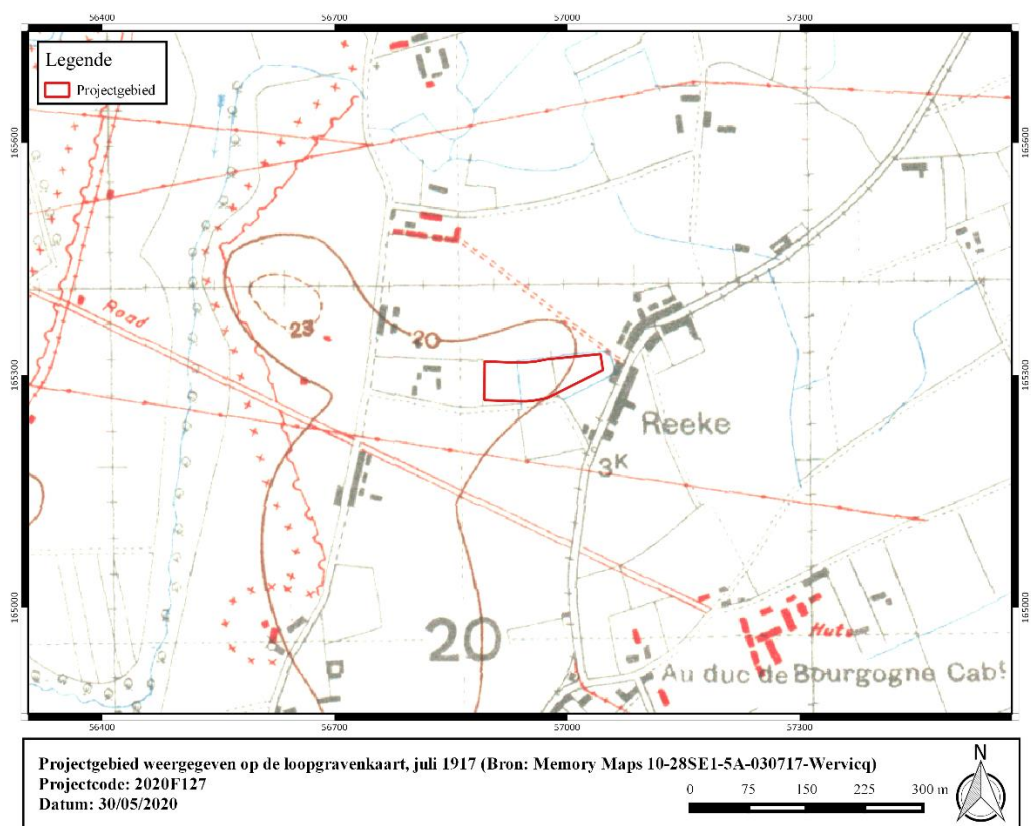
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

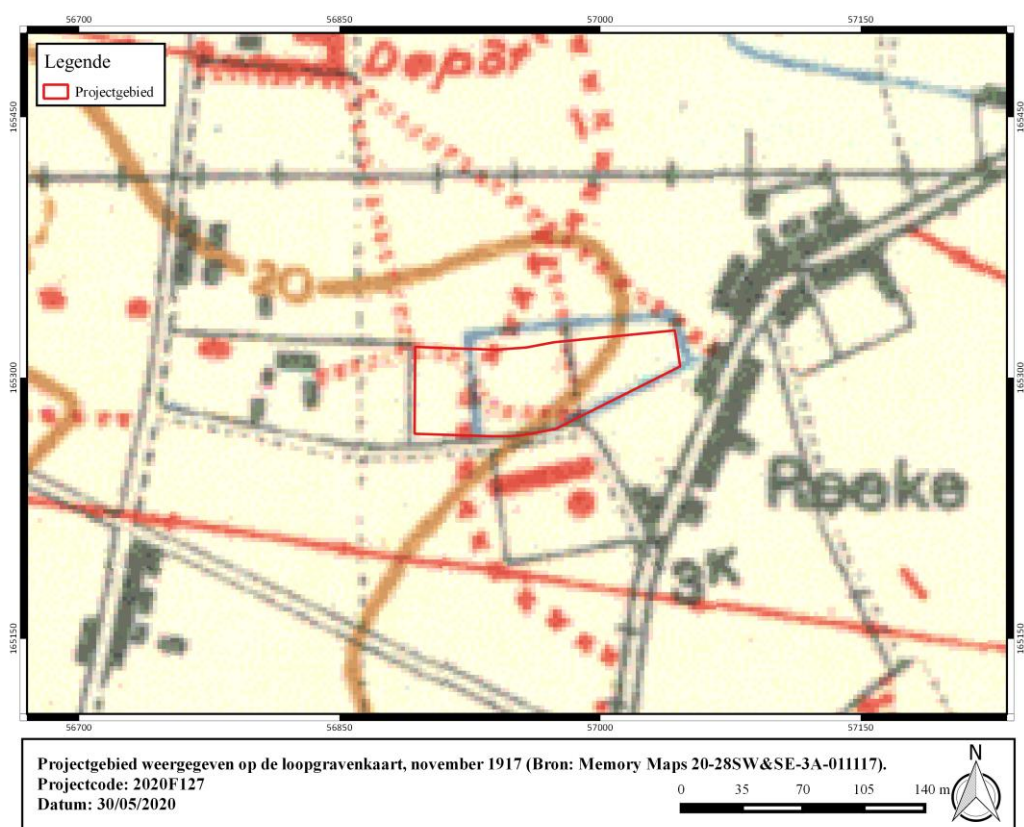

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

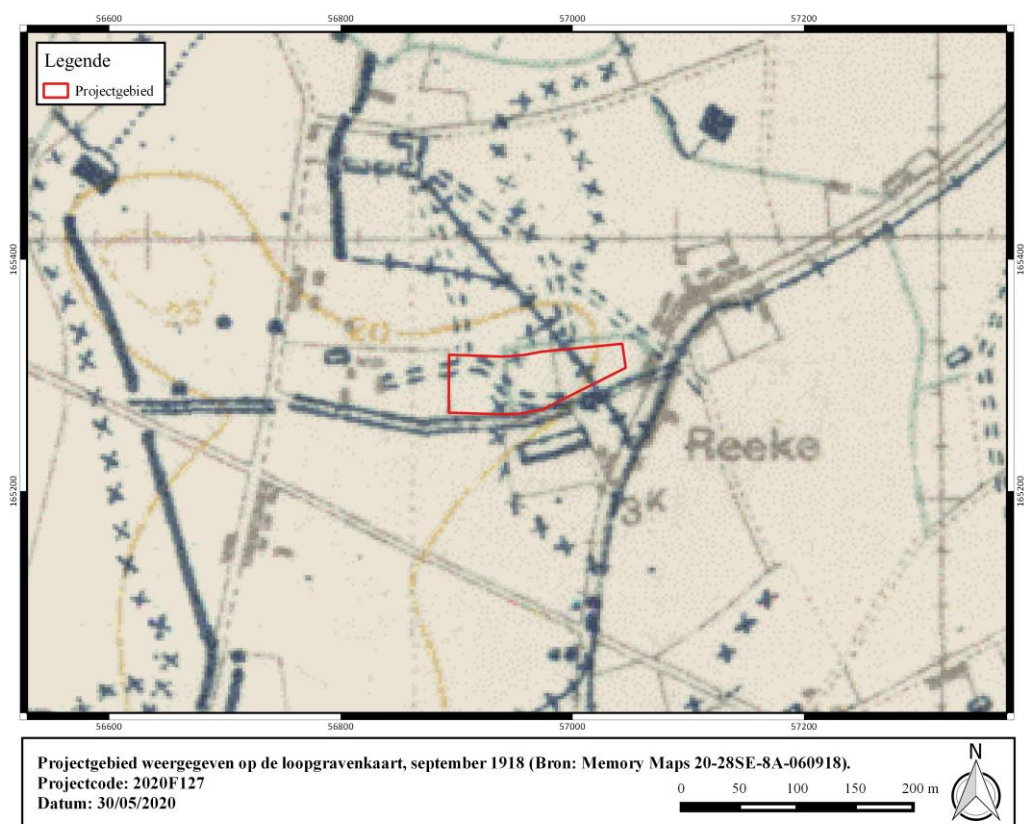

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart, juli 1917 (Bron: Memory Maps 10-28SE1-5A-030717-Wervicq)

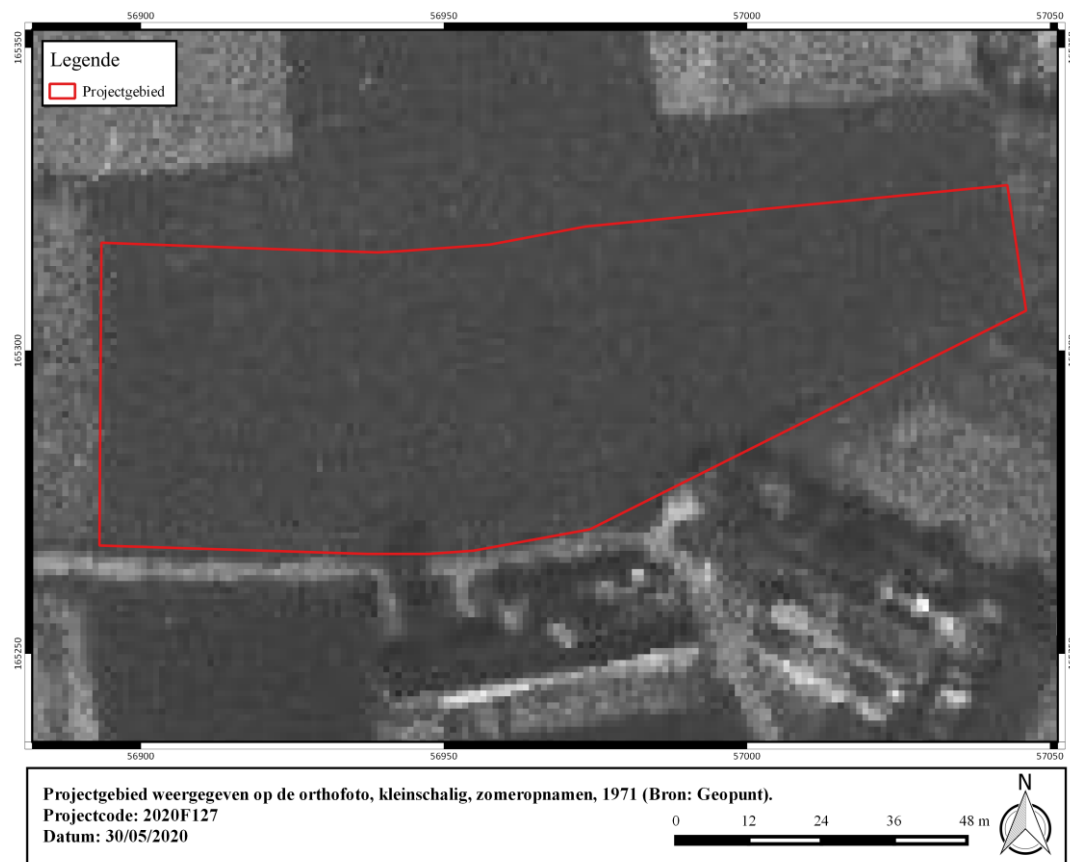
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart, november 1917 (Bron: Memory Maps 20-28SW&SE-3A-011117).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart, september 1918 (bron: Memory Maps 20-28SE-8A-060918).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

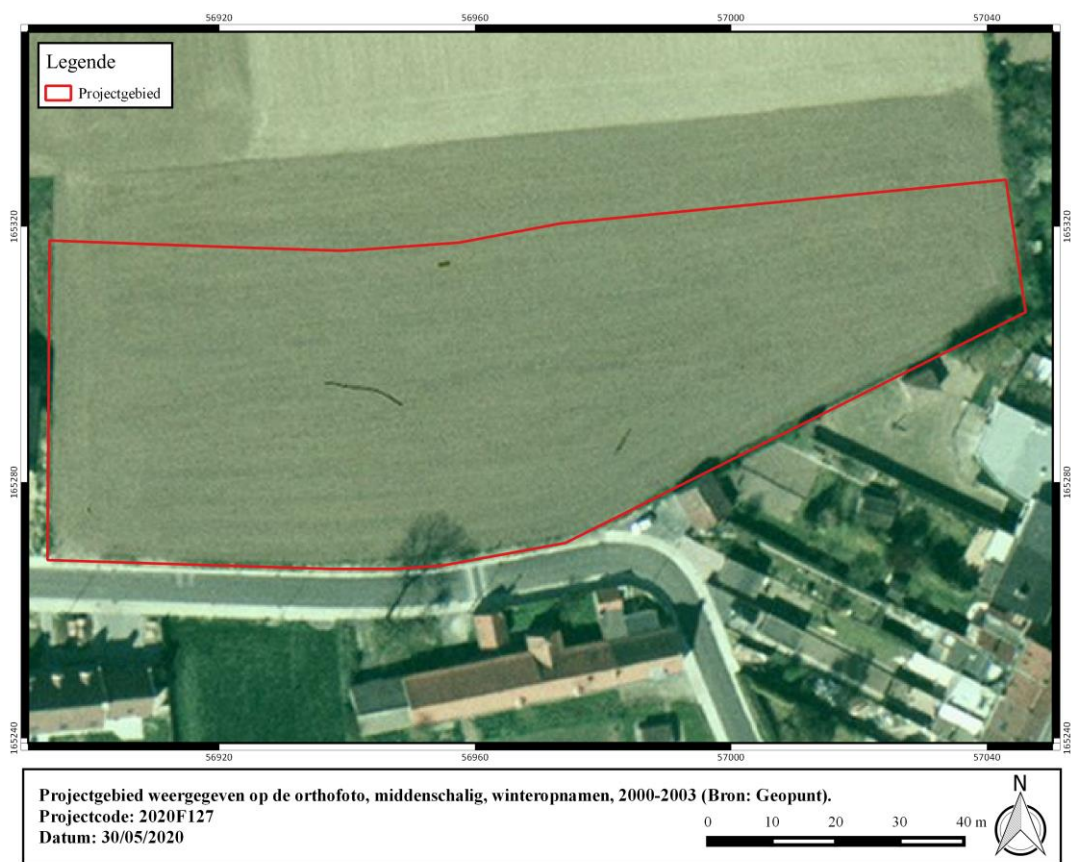
De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Reeds op de oudste luchtopnames is te zien dat het plangebied in gebruik is als akker. Deze toestand is tot op heden bewaard.

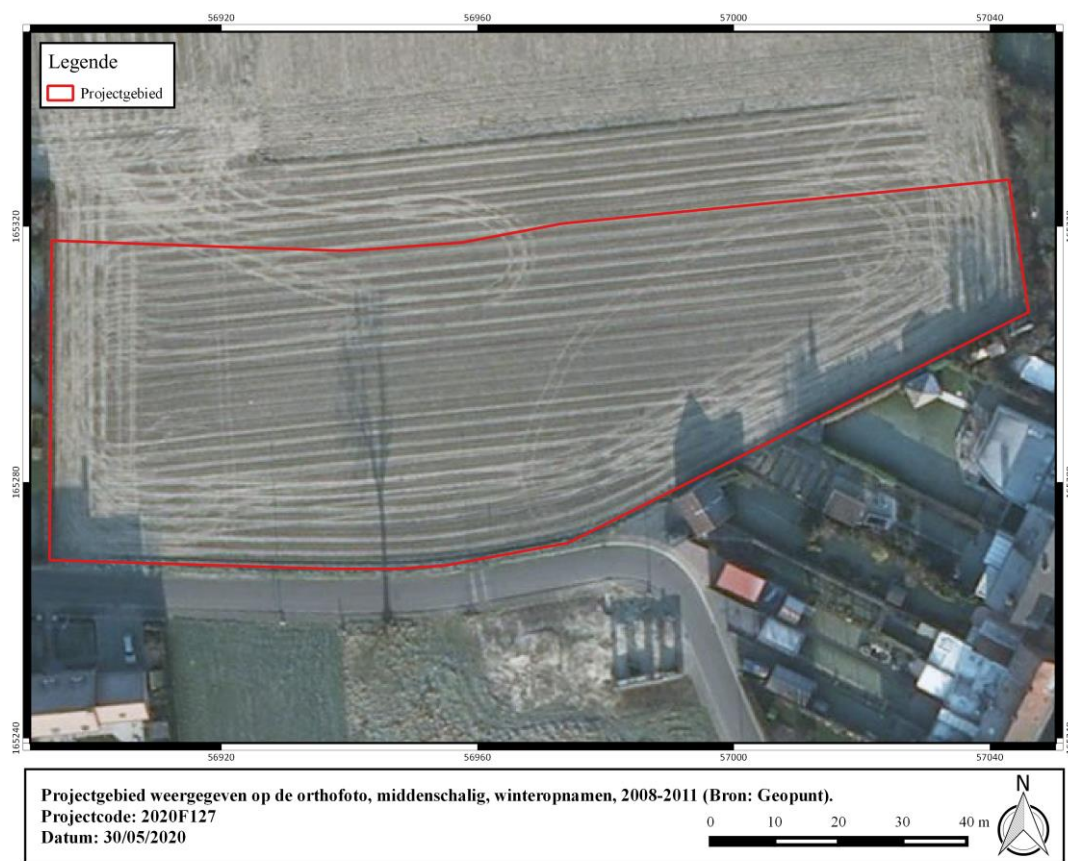
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

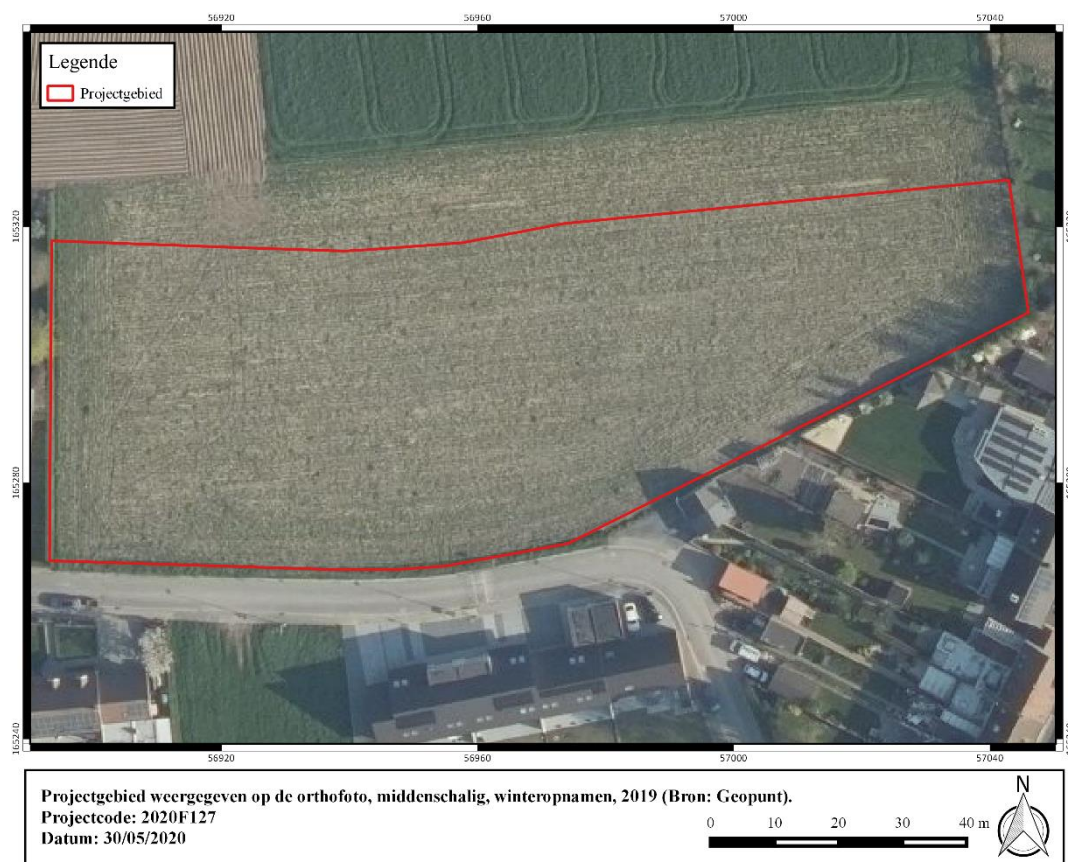
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling aan de Hovenierstraat te Wervik. Het projectgebied is ca. 6560 m² groot en wordt heden als akkerland gebruikt.

De traditionele landschappenkaart situeert Wervik in de zandleemstreek. Het onderzoeksgebied is gelegen in de brede paleovallei van de Leie. Het terrein bevindt zich ten noorden van de huidige loop van de Leie en wordt in het westen en noorden omsloten door de vallei van de Sint-Jansbeek. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die rusten op fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. De bodemkaart geeft een matig droge zandleembodem weer ter hoogte van het onderzoeksgebied. Lokaal kan nog een E-horizont bewaard zijn of rust de bouwvoor direct op de textuur B.

De cartografische bronnen weerspiegelen een open en ruraal landschap ten noorden van het Wervikse stadscentrum. De historische kern van Wervik bevindt zich ter hoogte van de samenvloeiing van de Sint-Jansbeek en de Leie. Op de Ferrariskaart is het onderzoeksgebied als akker afgebeeld. Er is ter hoogte van het terrein geen bebouwing afgebeeld, direct ten westen is een hoeve afgebeeld. Op de 19^e-eeuwse bronnen is weinig verandering op te merken inzake het landgebruik. De hoeve ten westen van het onderzoeksgebied is nog steeds afgebeeld op kaartmateriaal. Tijdens WOI komt de stad binnen het Duitse achterland te liggen. Wervik fungeert als logistiek knooppunt ter bevoorrading van het front. Op loopgravenkaarten zijn ter hoogte van het onderzoeksgebied een prikkeldraadversperring, een duckboard track en een smalspoor aangeduid. Het merendeel van deze structuren is niet ingegraven, de kans dat hiervan nog resten in de ondergrond zijn bewaard is klein, maar kan tot op heden niet uitgesloten worden. Op de orthofotosequentie is weinig evolutie op te merken. Het terrein is tot op heden in gebruik als akkerland.

Op het onderzoeksgebied zelf zijn geen archeologische vindplaatsen of indicatoren gekend. Naar aanleiding van de waarnemingen tijdens een groot proefsleuvenonderzoek langs de Hoogweg, ten westen van het onderzoeksgebied, werden twee zones vlakdekkend onderzocht. Hierbij zijn hoofdzakelijk resten van landindeling uit de Romeinse periode en middeleeuwen in kaart gebracht. Onderzoek ten westen van het projectgebied, ter hoogte van sportcentrum 'De Pionier', op een vergelijkbare landschappelijke situatie langs de vallei van de Krommebeek bracht resten aan het licht die wijzen op een doorlopende menselijke aanwezigheid en bewoning sinds de steentijden. Hierbij werden bewoningsporen uit de metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen aangetroffen. Ook werden er veldgraven uit de Romeinse periode onderzocht en zijn er aanwijzingen dat de locatie deel uitmaakt van een grotere funeraire ruimte. Tevens werd er vondstmateriaal uit de steentijden gerecupereerd en resten die in verband kunnen gebracht worden met WOI. Los van de waarnemingen in het buitengebied is ter hoogte van het Wervikse stadscentrum eveneens een cluster van gekende vindplaatsen en indicatoren te zien op het kaartblad van de CAI. Zoals te verwachten kunnen meerdere sites geplaatst worden in de middeleeuwen en jongere perioden en kunnen de relictten in verband gebracht worden met het middeleeuwse stadsleven. Echter zijn bij een groot deel van de onderzoeken in de Wervikse binnenstad eveneens resten uit de Romeinse periode in kaart gebracht. Dit bevestigt het vermoeden dat de stad teruggaat op een Romeinse vicus. In de ruime omgeving zijn eveneens meerdere indicatoren opgenomen in de CAI. Ook het materiaal dat is gerecupereerd bij veldprospecties wijst op een zo goed als doorlopende menselijke aanwezigheid tijdens de steentijden. De vondst van een gepolijste bijl wijst zo op de aanwezigheid van de vroegste landbouwers in de omgeving.

Concreet dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake onroerend erfgoed. Het bureauonderzoek heeft vooralsnog geen gegevens aan het licht gebracht waardoor aangenomen kan worden dat het terrein vrij is van ondergronds erfgoed. Integendeel kan op basis van het gunstige landschappelijke kader en de gekende waarden een beduidende trefkans inzake archeologische resten vooropgesteld worden. De verwachting bestaat uit zowel artefactenconcentraties als resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen. In eerste instantie dient een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en bewaringscondities te evalueren. Indien bodemhorizonten die indicatief kunnen zijn voor een betere bewaring van artefactensites lokaal aanwezig zijn dienen deze in een verkennend grid bemonsterd te worden. In het geval van een positieve staalname kan geopteerd worden om lokaal bijkomende waarderende boringen in te planten of de vindplaats door middel van testputten te evalueren. Met betrekking tot resten van bewoning, begraving of artisanale activiteiten in de vorm van bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), *Ruben Willaert rapport 66*, Sijsele.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Gheysen, K. 2008. Wervik Hoogweg proefsleuvenonderzoek, Ruben Willaert BVBA.

Memory Maps CD-ROM

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Verbrugghe, A. 2004: Viroviacum. Verwerking, studie en interpretatie van het materiaal uit een aantal Romeinse kelderkuilen uit de opgravingen op het St-Maartensplein in Wervik (1989-1991) (West-Vlaanderen), onuitgegeven verhandeling Universiteit Gent .